

"ƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

7 fevral

№ 016 (6941)

27 yanvar 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

ƏSrlərin xilaskarı

İLHAM

H.Ə. deyək!

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin gördüyü işlər, həyata keçirdiyi bütün layihə və proqramlar, ilk öncə milli maraqları özündə əks etdirir. Azərbaycan dünyanın ən sürətlə inkişaf edən, yeniləşən, müasirləşən, demokratikləşən dövlətinə çevrilib. Azərbaycan Prezidentinin yürütdüyü siyasətin məqsədyönlü, ardıcılığı hər bir vətəndaşda gələcəyə daha da böyük inam və əminlik yaradıb. Ölkəmizin istənilən bir sahəsində uğurları görmək mümkündür ki, bu da insanların firavanlığının təminatında mühüm rolə malikdir. Görülən işlər deməyə əsas verir ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev hər bir Azərbaycan vətəndaşının Prezidenti oldu və xalqın etimadını doğrultdu. Prezident İlham Əliyev dövrün tələbi kimi qarşıda duran vəzifələri düzgün müəyyənləşdirib, həyata keçirdiyi islahatlarla inkişaf mexanizminin daha da çevikliyine, işləkliyine nail olub. Azərbaycan dünyanın ən sürətlə inkişaf edən, yeniləşən, müasirləşən, demokratikləşən dövlətinə çevrilib. Güclü xalq, güclü dövlət, güclü lider vəhdəti müasir müstəqil Azərbaycanın devizinə çevrilib. Bu gün Azərbaycanda güclü dövlət idarəçiliyi mövcuddur. Azərbaycan öz qüdrətli Liderinin uzaqqörən, qətiyyətli siyasəti ilə regionda yaranmış yeni realiaqlar fonunda daha möhtəşəm gələcəyə doğru

Böyük Qayıdışla dirçələn torpaqlarımız

Füzuli şəhərində 500 ailə olmaqla, 1854 nəfərin daimi məskunlaşması təmin edilib

də indiyədək Böyük Qayıdış proqramı çərçivəsində 1000-dən artıq vətəndaş aktiv məşğulluq tədbirləri ilə əhatə olunub. Köç karvanları işğaldan azad olunan bir neçə ərazilərə yol alır.

RAHAT, FİRAVAN YAŞAYIŞA DOĞRU

Füzuli abadlaşır, yenidən qurulur. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Füzuliyə səfərləri görülən işlərlə tanışlıq və təməlqoyma mərasimləri ərazinin abadlaşmasına sөyкөнir. Dövlət başçısı tərəfindən Füzuli şəhərində üçüncü yaşayış kompleksinin təməli qoyulub. Üçüncü yaşayış kompleksi çoxfunksiyalı zonada yerləşən iki ərazidə inşa olunacaq. Kompleksin inşası üçün 12 hektardan çox torpaq sahəsi ayrılıb. Burada tikiləcək 863 mənzildə 3022 nəfərin yaşaması nəzərdə tutulub. Mənzillərin 18-i birotəqli, 276-sı ikiotaqlı, 370-i üçotaqlı, 199-u dördotaqlı olacaq. Binaların altında qeyri-yaşayış sahələri, eləcə də həyətdə istirahət meydançası, velosiped və yerüstü avtomobil dayanacaqları inşa ediləcək. İşğaldan azad olunan ərazilərimizdə kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi bu ərazilərin müasir zamanın tələblərinə uyğun qurulmasına və Böyük Qayıdışımızla əzəli Qarabağ torpağında insanların rahat, firavan yaşamasına istiqamətlənib. Böyük Qayıdış çərçivəsində əzəli sakinlər doğma yurduna qayıdır. Füzuli Bey-

inamla addımlayır.

Müasir dövrün global çağırışlarına dəstək verən müstəqil Azərbaycanın yürütdüyü siyasət, ölkəmizin etibarlı və strateji tərəfdaş kimi, nüfuzunu beynəlxalq aləmdə yüksəldib və dünya birliyinin ayrılmaz hissəsinə çevrilib. Azərbaycana Cənubi Qafqazın və ətraf regionların iqtisadiyyatlarının mənzərəsini dəyişdirməyə qadir olan iri layihələrin təşəbbüskarı kimi çıxış etmək imkanı yaratmışdır. Regionda yeni realiaqların müəllifi və postmünaqişə mərhələsinin ümumi geosiyasi ab-havasının yenilənməsində əsas söz sahibi olan Azərbaycan regional əməkdaşlıq, sabitlik və inkişaf üçün genişmiqyaslı təşəbbüslər irəli sürür.

Azərbaycan bayrağının işğaldan azad olunan torpaqlarımızda ucaldılmasını hər kəsin 30 ilə yaxın bir zamanda gözlədiyi möhtəşəm hadisədir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bildirdiyi kimi bizim ölkəmiz üçün yeni dövr başlayır: "Yeni quruculuq dövrü, inkişaf dövrü, azad edilmiş ərazilərimizin bərpası dövrü. Mən tam əminəm ki, Azərbaycan xalqı bu dövrdə də birlik, həmrəylik göstərəcək, güclü iradə göstərəcək. Azərbaycan xalqı yenə də birləşərək dağıdılmış bu şəhərləri, kəndləri bərpa etmək üçün əlindən gələni edəcəkdir. Biz bundan sonra böyük və qürurlu xalq kimi yaşayacağıq".

"2026-CI İLİN SONUNADƏK BİZ 140 MİN İNSANI

YERLƏŞDİRMƏYİ PLANLAŞDIRIRIQ"

Vətən müharibəsində qazandığımız Qələbə və sentyabrın 19-da həyata keçirilən uğurlu antiterror tədbirləri nəticəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü tam bərpa olundu. Bu gün ölkəmizin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızın bərpası, inkişafıdır. "Bizim əsas dövlət xərclərimiz azad edilmiş Qarabağa və Şərqi Zəngəzura yönəldiriləcək. Birincisi, ona görə ki, biz keçmiş məcburi köçkünləri mümkün qədər tez yerləşdirməliyik. 2026-cı ilin sonunadək biz 140 min insanı yerləşdirməyi planlaşdırırıq", - deyə Prezident İlham Əliyev bildirib.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Azərbaycan Ordusunun qazandığı Zəfər nəticəsində məcburi köçkünlərin 30 ildən sonra könüllü, təhlükəsiz və ləyaqətlə doğma yurdlarına qayıtmasına imkan yaranıb. Doğma yurda qayıdan Füzuli sakinləri də hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunublar.

Füzuli şəhərinə növbəti köç prosesi baş tutub. Bakı şəhərinin Qaradağ rayonundan

nəlxalq Hava Limanının açılışı buradakı görülən işlərin əyani təzahürüdür. Cəmi 9 ay ərzində müasir standartlara cavab verən beynəlxalq hava limanının inşa edilib istifadəyə verilməsi və bu layihənin tam dağıdılmış, heç bir adi infrastrukturuna belə olmayan bir ərazidə həyata keçirilməsi Azərbaycan dövlətinin iqtisadi qüdrətini göstəricisidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin müdrik siyasəti, siyasi iradəsi ilə Füzuli-Şuşa yolunun təməlinin qoyulması və qısa müddətdə müasir tələblər əsasında və keyfiyyətli surətdə istifadəyə verilməsi, o cümlədən Füzuli-Ağdam, Füzuli-Hadrut və digər avtomobil yollarının inşası xüsusi ilə qeyd olunmalıdır.

Vətən müharibəsində qazandığımız Zəfərdən üç il zaman ötməsinə baxmayaraq, işğaldan azad olunan ərazilərimizdə abadlıq və quruculuq işləri uğurla və davamlı şəkildə həyata keçirilir. Ən əsas isə onu qeyd edək ki, işğaldan azad olunan ərazilərimizdə kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi bu ərazilərin müasir zamanın tələblərinə uyğun qurulmasına və Böyük Qayıdışımızla əzəli Qarabağ torpağında insanların rahat, firavan yaşamasına istiqamətlənib.

Azərbaycanın iqtisadi gücü işğaldan azad olunan ərazilərdə yeni həyatın başlanmasına imkan verir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bütün sahələr kimi ədəbiyyat sahəsini də hər zaman diqqət mərkəzində saxlayır, görkəmli ədəbi şəxsiyyətlərin yubileylərinin keçirilməsinə, ədəbiyyatımızın bütün dünyada təbliğ olunmasına önəm verir. Ölkə başçısının son dövrlərdə bu istiqamətdə imzaladığı sərəncamlar klassik ədəbiyyat nümayəndələrinin daha da tanıtılmasına xidmət edir. "Dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin 530 illiyinin qeyd edilməsi haqqında"

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ədəbiyyatımıza, milli-mənəvi dəyərlərimizə, klassik irsimizə olan münasibətdir. Bildiyimiz kimi, 2024-cü ildə dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 530 illi tamam olur.

Azərbaycan ədəbi-bədii fikrinin inkişafında müstəsna yer tutan, Yaxın və Orta Şərq ölkələri ədəbiyyatına mühüm təsir göstərən qüdrətli sənətkar Məhəmməd Füzuli insana dərin məhəbbət aşılayan və daim gözəllik duyğusu ilə, ülvü ideallarla yaşamağa çağıran çoxcəhətli bədii-fəlsəfi irsi ilə bəşər mədəniyyəti xəzinəsinə nadir incilər bəxş etmişdir. Sərəncama əsasən, dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkirinin anadan olmasının 530 illiyinin qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirəcəkdir. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll edəcək.

QÜRURLU VƏ FƏZİLƏTLİ MÜTƏFƏKKİR

Müasir Azərbaycan dilli mənbələrdə tam olaraq əsl adı Məhəmməd Süleyman oğlu kimi yazılsa da, o dövrdə Məhəmməd ibn Süleyman kimi qeydə alınmışdır. O, "Füzuli" təxəllüsünü öz üzərinə götürdü, bu təxəllüsü həm "qürurlu, çoxlu", həm də "uca, üstün, fəzilətli" kimi tərcümə olunur.

Məhəmməd Füzuli anadilli poeziyanın mükəmməl nümunələrini yaratmış, Azərbaycan bədii dilini daha da zənginləşdirərək yeni zirvəyə yüksəlmişdir. Sənəddə qeyd olunduğu kimi, onun parlaq düşüncəsinin təcəssümü olan və bu gün də sevilə-sevilə oxunan əsərləri yarandığı ilk vaxtlardan geniş coğrafiyada yayılmış və müəllifinə böyük şöhrət qazandırmışdır. Məhəmməd Füzuli istedadlı nümayəndələri ilə tanınan bütöv bir ədəbi məktəb formalaşdırmışdır. Öz müasirlərindən başlayaraq, sonrakı dövrlərdə Füzuli ənənələrinin davamçısı olmuş bütün görkəmli sənətkarlar bu nəhəng söz ustasının adını hər zaman ehtiramla yad etmişlər.

Xatırladaq ki, Füzulinin yubileyinin UNESCO tərəfindən qəbul olunmuş qərarla beynəlxalq səviyyədə layiqli şəkildə qeyd edilməsi milli mədəni dəyərlərin qorunmasına həmişə xüsusi diqqət və qayğı göstərmiş Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ölməz şairin 500 illiyi müstəqil Azərbaycan Respublikasında keçirilən ilk dünya miqyaslı möhtəşəm mədəniyyət və sənət bayramı olmuşdur.

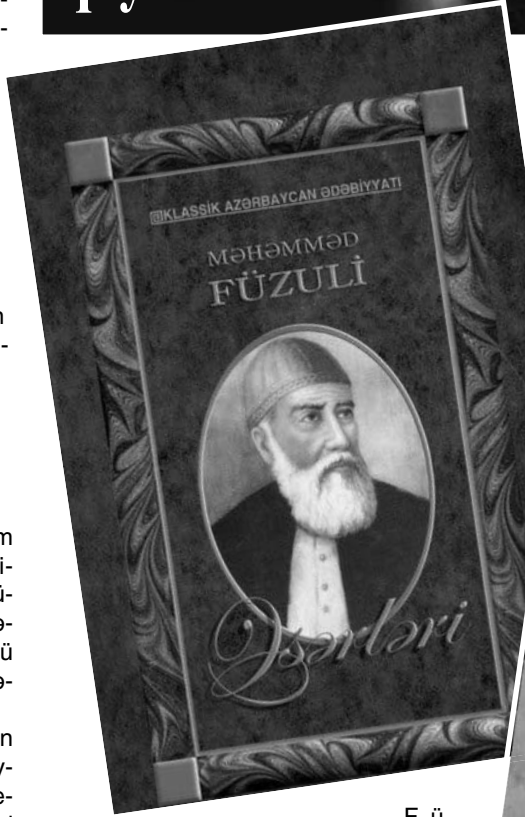
AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI VƏ MƏDƏNİYYƏTİ TARİXİNİN İFTİXARI

Məhəmməd Füzuli Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyəti tarixinin iftixarıdır. Füzuli türkdilli ədəbiyyatın ən böyük şairlərindən biri, həm Azərbaycan, həm də Osmanlı ədəbiyyatının görkəmli simalarından biri kimi qəbul edilir. Füzulinin yaradıcılığı XVI-XIX əsrlərdən Mərkəzi Asiyaya və Hindistana qədər uzanan fars-türk mədəniyyət sahəsində geniş şəkildə tanınmış və təqdir edilmişdir.

Onunla bağlı mənbələrdən məlumdur ki,

Bəşəri söz ustadı

Dövlət başçısının Sərəncamına əsasən, dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin 530 illiyi qeyd ediləcək

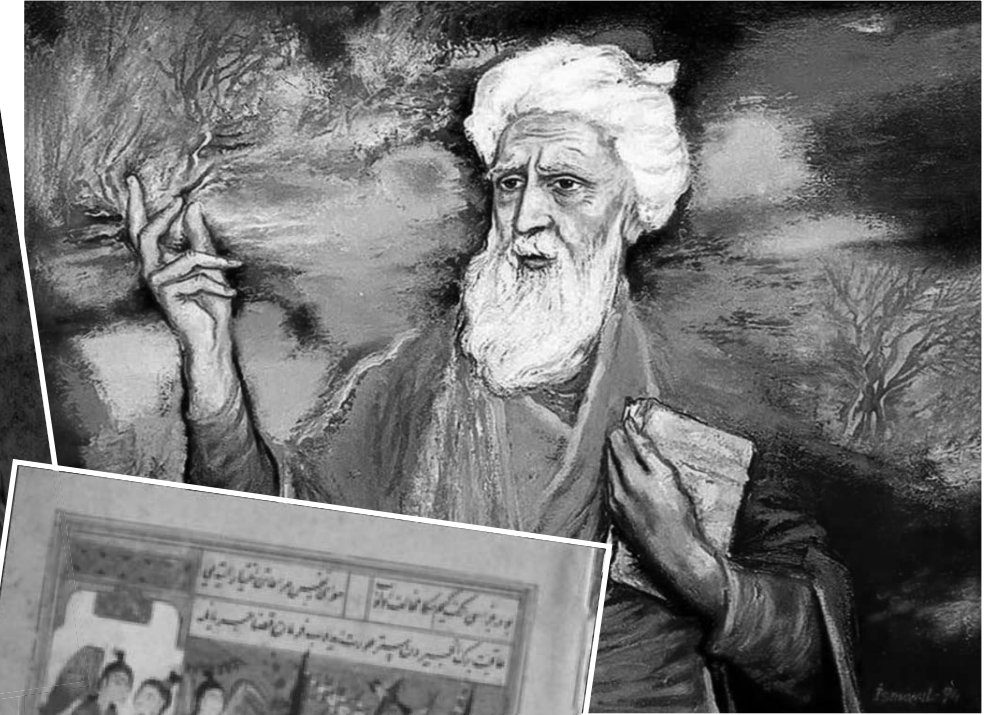

F ü -

zuli 1494-cü ildə indiki İraqda anadan olmuş və uşaqlıqda yaxşı təhsil almış, ədəbiyyat, riyaziyyat, astronomiya və xarici dilləri öyrənmişdir.

Füzuli yetkinlik yaşına çatana qədər İraqda, 1470-ci ildən bəri regionda hakimiyyətdə olmuş Ağqoyunlular sülaləsinin hakimiyyəti altında yaşamış, bundan sonra 1508-ci ildə İrandan Səfəvilər dövlətinin banisi şah I İsmayıl hakimiyyətə gəlmişdir.

Osmanlı imperiyasının sultanı I Süleyman 1534-cü ildə Bağdadı fəth edəndə Füzuli artıq əlli yaşlarında idi. O, sultana uzun bir qəsidə həsr etmiş, həm də ətrafdakı Osmanlı məmurlarına qəsidələr yazmışdır. Bu məmurlardan biri olan Cəlalzadə Mustafa Çələbi Bağdadda olduğu müddətdə nişançı təyin edilmişdi. O, şiə ziyarətgahlarına edilən ianələrdən artıq qalan məbləğin hesabına Füzulinin gündə doqquz akça təqaüd almasını təşkil etmişdir. Buna baxmayaraq, səlahiyyətli bir müddət sonra ianələrdən heç bir artıq məbləğ qalmadığını iddia edərək təqaüddən əl çəkmiş, Füzuli isə Azərbaycan dilində yazdığı və Çələbiyə ünvanladığı "Şikayətnamə" adlı poetik məktubunda öz meylsuzluğunu bildirmişdir. Məktubda Füzuli öz dövrünün siyasi və teoloji sərbətsizliyinin ona çox təsir etdiyini izah edərək bütün ümidləri tərk etdiyini bəyan etmişdir. O, ömrünün çox hissəsi Kərbəla, Hillə, Nəcəf və Bağdad şəhərlərində keçirmişdi. Füzuli 1556-cı ildə taun xəstəliyindən vəfat etmiş və Kərbəlada yerləşən bəktəşi xanəqahının

ərazi-sində dəfn olunmuşdur.

ZƏNGİN İRSİN SAHIBI

Füzuli bütün Azərbaycan şairləri arasında görkəmli şair və Azərbaycan ədəbiyyatının aparıcı siması kimi tanınır. Tanınmış alimlər Füzulinin "Azərbaycan ədəbiyyatının Firdovsisi və Hafizi" adlandırmışlar. Füzuli həmçinin, Azərbaycan dilində bir "Divan"ın müəllifi olmuşdur. Bu, onun bu dildə ən uzun əsəridir və 302 qəzəl, bir neçə panegirik və rübailərdən ibarətdir. Füzulinin Azərbaycan dilində olan digər əsərlərinə 445 kuplelik alleqorik-satirik "Bəngü-Badə" poeması da daxildir. "Söhbətül-əsmar" (hərf.?"Meyvələrin söhbəti") adlı alleqorik məsnəvini yazmışdır.

O, bu əsərdə üzüm bağlarının özlərini tərifləyən və arqumentasiya aparən meyvələrini təsvir etmişdir. Bundan əlavə, Füzuli Osmanlı sultanı II Bəyazidə və digər dörd Osmanlı məmuruna poetik məktub yazmışdır. Onun ictimai-siyasi ideyaları, bütövlüklə feodal quruluşunun haqsızlıqlarının kəskin tənqidinə həsr edilmişdir. Mütəfəkkir dövrün qəddar və zülmkar üsul-idarəsindən, onun faciə dolu sosial bəlalardan, maddi və mənəvi zorakılıqdan, mövcud quruluşun ədalətsizliklərindən, həyasızlıqdan və riyadan, habelə cəmiyyətin ümumi rəzalətlərindən dərin narazılıq ifadə etmişdir. Buna görə də Füzulinin ictimai-siyasi məzmunlu əsərləri alovlu bir ittiham kimi səslənir. Humanist mütəfəkkirin insana olan xüsusi rəğbəti və hüdudsuz sevgisi, həm də ictimai və ümumbəşəri mənə kəsb edir.

Zəmanədən şikayət motivləri Füzulinin sosial-siyasi ideyalarının diqqəti çox cəlb edən cəhətdir. Böyük mütəfəkkir hakim təbəqələrin xalqa münasibətindən tutmuş feodalların apardıqları qanlı müharibələr də daxil olmaqla, cəmiyyətdə baş verən hadisələri diqqət mərkəzində saxlamışdır. Füzulinin bu gileyi şəxsi narahatlığından irəli gəlmişdir.

Mütəfəkkirin dövrədən və zəmanənin hökmran əhlindən şikayəti, əslində sosial məzmun daşıyır. Füzuli feodal üsul-idarəsinin hökm sürdüyü bir şəraitdə feodal-əyan təbəqəsinin və din xadimlərinin özünəməxsus əxlaq malik olduqlarını bilirdi. Müasiri olduğu quruluş şəraitində cəmiyyətdə sosial bərabərlik, əmlak bərabərliyi, arzu olunan adi firavan həyat yox idi.

Bəşər bədii fikrinin nadir hadisəsi olan Füzuli yaradıcılığı əsrlərdir ki, xalqımızın mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Şair ömrü boyu dünya poeziyasına bir-birindən dəyərli söz sənəti inciləri bəxş etmişdir. Mütəfəkkir şairin əsərləri insanlığın mənəvi sərvətlər xəzinəsinin zirvəsində dayanaraq, dünya ədəbiyyatının şah əsərləri sırasına layiqli yer tutur. Qüdrətli söz ustasının bəşəriyyətin bədii fikir salnaməsində yeni parlaq səhifə açmış ölməz əsərləri bu gün də insanların mənəvi-əxlaqi kamilləşməsinə misilsiz xidmət göstərir. Korifey sənətkar öz ənənələri ilə seçilən ədəbi məktəbini yaratmışdır.

Füzuli irsi uzun zamandan bəri dünya elmi-ədəbi fikrinin diqqət mərkəzindədir. Ölkəmizdə dahi şairin əsərləri dəfələrlə nəşr olunmuş, ədəbi irsinin öyrənilməsi və tanıtılması sahəsində xeyli iş görülmüş, çox sayda tədqiqatlar meydana gətirilmişdir.

Qüdrətli söz və fikir ustasının insanları daim əxlaqi kamilliyə çağırən və yüksək mənəvi keyfiyyətlər aşılayan zəngin yaradıcılığı bəşər mədəniyyətinin nailiyyəti kimi müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Zümrüd BAYRAMOVA

ABŞ-ın dövlət katibi Entoni Blinken bu həftə Afrika ölkələrinə növbəti dəfə səfər edib. Bu dəfə o, Kabo-Verde, Kot-d'İvuar, Nigeriya və Anqolada olub. Bir çox ekspertlər bu səfərləri çinli diplomatlarla "ayaqlaşmaq" istəyinin təzahürü kimi qəbul etdilər. Bundan bir qədər əvvəl Çinin xarici işlər naziri Vanq Yi Afrika ölkələrinə səfər edib. Antoni Blinkenin yanvarın 21-dən 26-na kimi davam edən səyahəti ada ölkəsi olan Kabo-Verdeyə qısa və əsasən simvolik səfərə başlayıb. Bu kiçik arxipelaq Atlantik okeanı sahillərində yerləşir və buna görə də Afrikaya gedən coğrafi qapı hesab olunur. Nominal olaraq Qərbi Afrika Dövlətlərinin İqtisadi Birliyinin (ECOWAS) üzvü olan ölkə qitə işlərində az iştirak edir və daha çox Cape Verdean diasporunun yaşadığı Avropa və ABŞ-a yönəlib.

Amerika diplomatiyasının rəhbərinin müstəqillik tarixində Kabo-Verdeyə üçüncü səfəri regionda baş verənləri xatırlasaq, daha başa düşülən olar. 2020-ci ildən bəri Qərbi Afrika bir sıra hərbi çevrilişlər və hakimiyyətin qəsbinə məruz qalıb, hərbi xuntalar region dövlətlərinin demək olar ki, yarısının əlində qalıb. Buna görə də, Antoni Blinkenin özünün dediyi kimi, sabit iki-partiyalı sistemə malik ada demokratiyasının "nümunəvi" rolu qaçılmaz olaraq artır. Və bu səfər hələ də demokratik hökumətləri seçmiş ölkələrə bir növ dəstək signalı kimi qiymətləndirilə bilər. Bununla belə, cənab Blinken adanın paytaxtı Prayada cəmi dörd saat qala bilib və Baş nazirle qısaca danışmağa vaxt tapıb.

Həmin gün Amerika diplomatiyasının

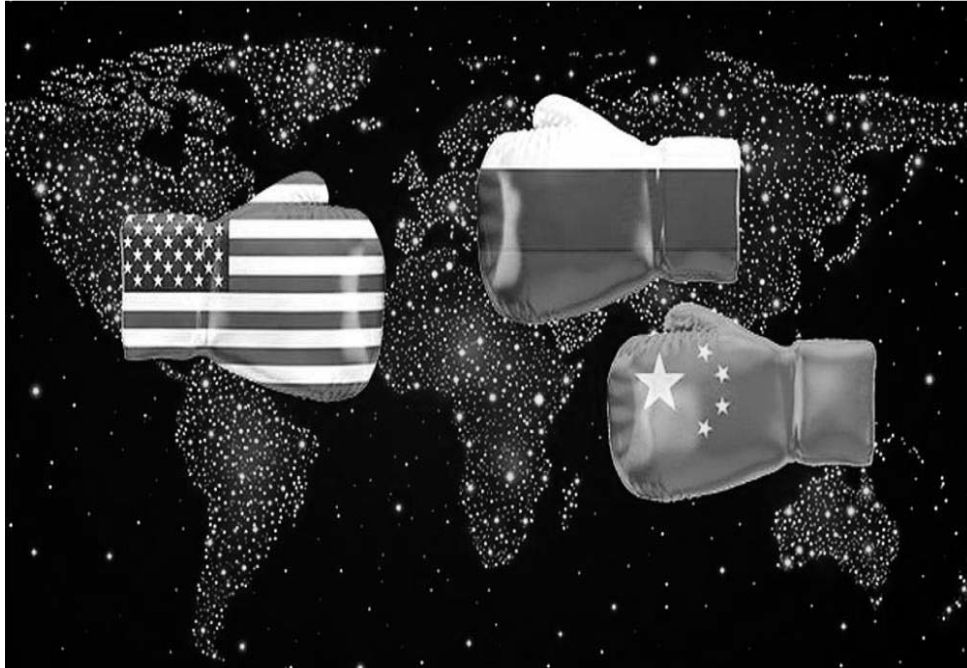

Antoni Blinken 2022-ci ilin martında ABŞ-ın terrorla mübarizədə əsas Sahel müttəfiqi sayılan Nigere səfər edərək, onun səlahiyyətlilərinə hərbi-texniki və maliyyə dəstəyi vəd edib. Lakin cəmi dörd ay sonra prezident Məhəmməd Bazoum ənənəvi müttəfiqi Parislə münasibətləri kəsən və ehtiyatla Moskvaya yaxınlaşmağa başlayan hərbcilər tərəfindən devrilib və ABŞ-ın Niamey və Aqadezdəki hərbi obyektlərinin və orada yerləşən pilotsuz təyyarələrin taleyini tərk edib.

Afrikanın ən böyük iqtisadiyyatı olan Nigeriyaya səfərdən qaçmaq bir sıra səbəblərdən çətin idi. Son seçkilər nəticəsində 200 milyon əhalisi olan ölkənin yeni lideri Bola Tinubu tezliklə rotasiya yolu ilə ECOWAS regional assosiasiyasının rəhbəri olub. O, bazarın liberallaşdırılmasına yönəlmiş bir sıra islahatların təşəbbüskarı kimi çıxış edib. Lakin əsas tədbir - yanacaq subsidiyalarının ləğvi istehlakçılara ağır zərbə vurub və qiymət artımının və sosial narazılığın yeni mərhələsinə səbəb olub.

Afrika uğrunda savaşı qızıdır

ABŞ, Çin və Rusiya "qara qitə" uğrunda ölüm-dirim mübarizəsinə başlayıb

rəhbəri vaxt itirmədən Kot-d'İvuarın iqtisadi paytaxtı Abidjana gedib. Onun gəlişi əlamətdar hadisəyə - Afrika Millətlər Kuboku çərçivəsində Fil Dişi millisinin Ekvatorial Qvineya komandası ilə matçına təsadüf edib. Özü də böyük idman pərəstişkarı olan dövlət katibi hörmətli qonaqlar və Fil Dişi dövlət rəsmilərinin müşayiəti ilə dərhal tribunalarla gedib. Düzdür, matç turnirin ev sahibləri üçün uğursuz başa çatdı (2:0) və cənab Blinken növbəti gün prezident Alassane Uattara ilə görüşünə komandanın məğlubiyyəti ilə bağlı başsağlığı verməklə başlayıb.

Tərəflərin futboldan başqa müzakirə edəcəkləri də olub. Kot-d'İvuar dünyanın ən böyük kakao istehsalçısı və Qərbi Afrikanın ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatlarından biridir, əhəmiyyətli investisiya cəlb edir və regional birliklərdə əhəmiyyətli çəkiyə malikdir. Ən böyük pan-Afrika maliyyə institutu olan Afrika İnkişaf Bankının qərargahı da orada yerləşir. Bundan əlavə, o, ABŞ-ın hər il 1 milyard dollardan çox dəyərində rüsumsuz Fil dişi məhsullarını idxal etdiyi AGOA proqramında ABŞ-ın mühüm tərəfdaşdır.

Digər məsələlərlə yanaşı, görüşdə Miniliyin Çağırışı proqramının icrası müzakirə edilib və məlum olub ki, Kot-d'İvuar 525 milyon dollar donor yardımı ala bilər.

Prezident iqamətgahından Antoni Blinken Afrika İnkişaf Bankının prezidenti Akinvumi Adesina ilə görüşüb. Onların söhbətinin məzmununu görüş yerinin özündən aydın şəkildə göstərirlər - onlar ərzaq istehsalı və ərzaq təhlükəsizliyinə investisiyalardan danışdılar. Zəngin ticarət, iqtisadi və humanitar dosyaya baxmayaraq, siyasi mülahizələr Amerika diplomatiyasının rəhbərinin ölkəyə səfərinin əsas mövzusunə çevrilib. Antoni Blinkendən bir qədər əvvəl, yanvarın 17-də Çinin xarici işlər naziri Van Yi Afrika turu çərçivəsində Abidjana gəlib və Afrika Millətlər Kubokunun açılışında iştirak edib. Buna görə də bir çoxları həm turun "İvuar" mərhələsini, həm də bütövlükdə bütün səfərin Çin diplomatları ilə "ayaqda qalmaq" istəyinin təzahürü kimi qəbul ediblər.

Bundan əlavə, qeyd etmək vacibdir ki, Kot-d'İvuar qonşuları olan Mali və Burkina Fasoda mülki hökumətlər terrorçu qrupların hücumu və Rusiya ilə əməkdaşlığa yönəl-

miş hərbcilərin hücumu nəticəsində yığılıb. Cihadçı qrupların hücumlarından da əziyyət çəkən Kot-d'İvuar regional dövlətlərarası platformalarda zərbəçilərin əsas tənqidçilərindən biri və hərbi rejimlərə qarşı iqtisadi sanksiyaların tətbiqinin təşəbbüskarı olub. Əsasən ECOWAS-ın təzyiqinə cavab olaraq, 2023-cü ilin sonunda üç ölkə - Mali, Burkina Faso və Niger - Fil Dişi liderini əsə-

hələsinə səbəb olub. Antoni Blinken ölkənin siyasi paytaxtı Abucada cənab Tinubu ilə görüşüb. O, Birləşmiş Ştatların prezidentini çoxsaylı silahlı və terror qruplaşmalarına qarşı mübarizədə dəstəkləyəcəyinə inandırıb, həmçinin qeyri-populyar islahatların sosial yükünü yumşaltmaq üçün maliyyə yardımı vəd edib.

Bundan sonra cənab Blinken ölkənin iqtisadi paytaxtı Laqosa gedib, burada İT mərkəzinə baş çəkib, sahibkarlarla görüşüb və bu metropolun biznes rayonu olan Lekkidə "Amerika guşəsi"nin açılışında iştirak edib. Amerika biznesi üçün nəhəng Nigeriya bazarının əhəmiyyətini qiymətləndirmək çətinidir və Antoni Blinken ABŞ-a Nigeriyaya investisiya cəlb etməkdə kömək edəcəyini vəd edib. Düzdür, bir şərtlə ki, ölkə kapitalın repatriasiyası üçün yaşıl işıq yandırsın. Məsələ burasındadır ki, ölkədə fəaliyyət göstərən xarici şirkətlər öz vətənlərinə pul çıxarmaq üçün Mərkəzi Bankdan icazə tələb edirlər.

biləşdirən açıq şəkildə Rusiyayönümlü bir hərbi-siyasi ittifaqa giriblər.

Kot-d'İvuar hakimiyyəti bu günə qədər Saheldən olan terrorçuların hücumunu cilovlaya bilib - ölkədə sonuncu böyük terror aktı 2021-ci ilin əvvəlində baş verib. Antoni Blinken regional təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi üçün əlavə 45 milyon dollar ayrıldığını elan edərək, ölkəyə dəstəyi davam etdirəcəyini vəd edib. Amerika və Avropa nəşrləri qeyd edir ki, danışıqların digər mövzusu hərbcilərin 2023-cü ilin iyulunda hakimiyyətə gəldiyi qonşu Nigerdən Kot-d'İvuara ABŞ hərbi texnikasının köçürülməsi məsələsi ola bilər.

Ardı Səh. 5

Əvvəli Səh. 4

Amma neftin qiymətinin düşməsi və valyuta qıtlığı səbəbindən bu, son illərdə çətinləşib və beynəlxalq biznes Nigeriyadakı fəaliyyətini tədricən məhdudlaşdırır.

Anqolanın paytaxtı Luanda ABŞ dövlət katibinin səfərinin son dayanacağı olub. Ölkə ABŞ-ın digər mühüm tərəfdaşı olan Konqo Demokratik Respublikasının (DRC) şərqindəki böhranın həlli səylərində mühüm vasitəçilik rolunu oynayır. 2022-ci ildə isə prezident Joao Lourenço özünün keçmiş müttəfiqlərindən - Çin və Rusiya Federasiyasından uzaqlaşmaq istədiyini açıq şəkildə bəyan edib. Luandada Antoni Blinken Anqolanın Atlantik sahilindəki Lobito limanını Afrikanın daxili və minerallarla zəngin Zambiya və DRC-yə açıq dəniz yolu ilə birləşdirəcək dəmir yolu dəhlizində irəliləyişləri vurğulayıb.

Dövlət katibi ilə eyni vaxtda ABŞ-ın BMT-dəki daimi nümayəndəsi Linda Tomas-Qrinfild üç Afrika ölkəsinə - Liberiya, Qvineya-Bisau və Syerra-Leoneyə şəxsi qastrol səfərinə çıxıb (xüsusən Liberiyanın yeni prezidentinin andıçmə mərasimində iştirak edib).

ABŞ prezidenti Co Baydenin administrasiyasının məlumatına görə, sammitdən sonra Birləşmiş Ştatlar Afrika ölkələri ilə 2022-ci ilə müqayisədə 67% artımla 14,2 milyard dollar dəyərində 547 müqavilə bağlayıb. Eyni zamanda, əsas hadisə - Vaşinqton sammitində elan edilən Co Baydenin səfəri Afrika liderləri tərəfindən heç vaxt görülməyib. Müxtəlif böhranlar fonunda (xüsusən də Ukrayna və Yaxın Şərqdə), eləcə də ABŞ-da inkişaf edən seçki kampaniyasını nəzərə alsaq, qitəyə səfər çətin görünür. Afrikaya səfər edən sonuncu Amerika lideri Barak Obama olub. Onun səfəri 2015-ci ildə baş tutub.

Ruslar Afrikaya yerləşdirilir

Bu həftə 100 nəfərlik Rusiya hərbi kontingenti Burkina Fasonun paytaxtı Uaqadukuya gəlib, daha sonra onların sayı 300 əsgərə çatdırılacaq. Bu barədə Rusiya Müdafiə Nazirliyinin yeni strukturu olan Afrika Korpusu özünün rəsmi Telegram kanalında məlu-

mat yayıb. Rusiyanın bu ölkədəki hərbi mövcudluğundan əvvəl uzun aylar ərzində əlaqələrin qurulması və qarşılıqlı səfərlərlə müşayiət olunub. Eyni zamanda, Afrika Korpusunun kontingentlərinin regionun digər ölkələrində də peyda olması ehtimalı böyükdür.

Yanvarın 24-də Rusiya Müdafiə Nazirliyinin Afrika Korpusunun birinci hissəsinin əsas vəzifələri əhalini terror hücumlarından qorumaq (təxmini hesablamalara görə, islamçılar ölkənin təxminən 40%-nə nəzarət edirlər), yerli hərbiçilərin hazırlanması, həmçinin keçid dövrünün prezidenti İbrahim Traorenin mühafizəsi olacaq. Bu yaxınlarda Kobra xüsusi təyinatlılarının komandiri olmuş indi 36 yaşlı cənab Traore 2022-ci ilin sentyabrında prezident Paul-Henri Sandaogo Damibanın devrildiyi ikinci hərbi çevriliş nəticəsində hakimiyyətə gəlib. Hərbi xuntanın ona qarşı

Afrika uğrunda savaşı qızıdır

ABŞ, Çin və Rusiya "qara qitə" uğrunda ölüm-dirim mübarizəsinə başlayıb

əsas şikayətləri onların islam radikallarının üsyanına effektiv müqavimət göstərə bilməmələri ilə bağlıdır. Amma ölkənin yeni lideri təhlükəsizliyin qorunmasında o qədər də uğurlu olmayıb. Ötən ilin aprelində hakimiyyət hətta islamçılarla mübarizə üçün ümumi səfərbərlik elan etməli olub. Üsyançıların öhdəsindən təkbaşına gələ bilməməsi ölkə rəhbərliyini Rusiyanın hərbi yardımına əl atmağa sövq edib.

Dünya ilk dəfə Rusiya hərbi kontingentinin Burkina Fasoya mümkün gəlişi barədə danışmağa hələ 2022-ci ilin ortalarında başlayıb. Elə həmin ilin dekabrında qonşu Qananın prezidenti Nana Akufo-Addo hətta Uaqduqudakı yeni hakimiyyəti Malidən nümunə götürərək Rusiya PMC Vaqnerini ölkəyə dəvət etməkdə ittiham edib. Cavab olaraq, Burkina Faso hakimiyyəti Qana səfirini

hərbi əməkdaşlığa diqqət yetirib.

2023-cü il yanvarın əvvəlində məlum olub ki, Rusiyanın paytaxtında olarkən Burkina Fasonun baş naziri Rusiyanı Uaqduqada səfirlik açmağa çağırıb (2023-cü il dekabrın sonunda Rusiya səfirliyi Burkina Fasoda fəaliyyətini bərpa edib. 31 illik fasilədən sonra). Və bundan qısa müddət sonra Afrika ölkəsinin səlahiyyətliləri, Malinin ardınca, Fransa qonşularının respublikada olmasına icazə verən Fransa ilə hərbi razılaşmanın pozulduğunu elan edib. Parisdə bu, Uaqduqunun indi Rusiyadan hərbi yardım istəməsi ilə bağlı şübhələr yaradıb və bu ölkədə Rusiya PMC-ləri haqqında fərziyyə yenidən başlayıb.

Moskvada isə bunları təkzib ediblər. Rusiyanın özəl hərbi şirkətinin təlimatçılarının Burkina-Fasoda olması ilə bağlı şayiələrə gəlincə, onların heç bir əsası yoxdur. Fevralın 3-də dövlət yayım şirkəti RTB-nin Birinci Kanalında çıxış edən Burkina-Fasonun keçid dövrünün prezidenti Traore bildirdi ki, indiki mərhələdə xarici PMC-nin xidmətlərinə müraciət etməyə ehtiyac görmür. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndəsi Mixail Boqdanov 2023-cü ilin fevralında RİA Novosti-yə müsahibəsində deyib.

Bununla belə, artıq həmin ilin yayında Rusiya-Afrika forumuna gələn Burkina Fasonun müdafiə naziri Kassoum Coulibaly bildirdi ki, ölkə hələ də Rusiyadan hərbi təlimatçıların yerli təlimlərə dəvət olunmasına icazə verir. Evdə yanğın olanda bütün variantları nəzərdən keçirməlisən, deyərək, metaforik şəkildə buna izah verir. Noyabr ayında Kassoum Coulibaly yenidən Rusiya müdafiə naziri Sergey Şoyqu ilə danışıqlar aparmaq üçün Rusiyada peyda olub, nəticədə hərbi idarələrin rəhbərləri "müdafiə sahəsində Rusiya-Burkina əlaqələrini gücləndirmək və qurmaq" barədə razılığa gəliblər.

Öz növbəsində, müdafiə nazirinin müa-

vini Yunus-Bek Yevkurovun rəhbərlik etdiyi Rusiya hərbiçiləri son aylarda Vaqner PMC-nin keçmişdə xüsusilə fəal olduğu güman edilən Afrika ölkələrində tez-tez qonaq olurlar. Avqust ayında cənab Yevkurov Benqazidə ölkənin şərqinə nəzarət edən Liviya Milli Ordusunun lideri general Xəlifə Haftar ilə görüşüb. Sentyabrın əvvəlində o, Burkina Fasoya səfər edib və burada cənab Traore ilə danışıqlar aparıb. Artıq sentyabrın ortalarında Rusiya müdafiə nazirinin müavini Maliyə uçub, burada həm Mali prezidenti Assimi Qoita, həm də Müdafiə Nazirliyinin rəhbəri Sadio Camaru və Niger müdafiə departamentinin rəhbəri ilə görüşüb.

Elə həmin gün Mali, Burkina Faso və Niger kollektiv müdafiə təşkilatı olan Sahel Dövlətləri Alyansını yaradan nizamnamə imzalayıblar və bir çox müşahidəçilər bunu Rusiya Federasiyası ilə koordinasiyalı qərar kimi qəbul ediblər. Dekabrın əvvəlində Yunus-Bek Yevkurov yenidən Maliyə, daha sonra isə ilk dəfə Nigerə rəsmi səfər edib. Yeri gəlmişkən, demək olar ki, Rusiya nümayəndə heyətinin qəbulu ilə eyni vaxtda Niger hərbi xuntasının rəhbərləri Aİ-nin müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində iki missiyasının ölkədə işini dayandırdıqlarını elan ediblər.

Bütün bu danışıqların təfərrüatları açıq-

lanmayıb. Lakin, Moskvanın Sahel ölkələri ilə hərbi əlaqələrinin açıq-aşkar möhkəmlənməsinə baxmayaraq, Vaqnerin qurucusu Yevgeni Priqojinin 2023-cü ilin avqustunda ölümü ilə əlaqədar onun döyüşçülərinin Afrikadakı terrorçulara qarşı mübarizədə mümkün iştirakı ilə bağlı söhbətlər səngiyib. Lakin noyabr ayından başlayaraq Rusiya mətbuatında Moskvanın qitədə fəaliyyət göstərən Vaqner PMC-nin strukturlarını əvəz etmək üçün Afrika Korpusu yaratmağa başladığı barədə xəbərlər getdikcə tez-tez görünməyə başlayıb. Rəsmi olaraq, Rusiya Müdafiə Nazirliyi bu barədə heç bir şərh verməyib, lakin anonim olaraq, idarədəki mənbələr bəzi detalları həvəslə jurnalistlərlə bölüşüblər. Məsələn, infrastruktur və humanitar problemləri həll etməyə qadir olan yeni struktura birbaşa dövlət nəzarət edir və cənab Yevkurov ona rəhbərlik edir.

Dekabrın sonunda Rusiya Müdafiə Nazirliyindəki mənbə Afrika Təşəbbüsü nəşrinə bildirdi ki, Afrika Korpusu Liviya qruplaşmasının cəlb edilməsi üzrə tapşırıqları da uğurla yerinə yetirir. Korpusun Mali, Mərkəzi Afrika Respublikası və Nigerdə də yerləşdirilməsi planları var. Afrika münafişələri haqqında kitabların müəllifi İvan Konovalovun sözlərinə görə, Mərkəzi Afrika Respublikası, Mali və Burkina Faso keçmiş Fransa koloniyaları boyunca Şarl de Qollun rəhbərliyi altında yaradılmış Fransa hərbi himayə sistemindən çıxdıqdan sonra Qərbi Afrikanın fransızdillil digər ölkələri də belə olacaq. Yəqin ki, oxşar addımlar atılacaq. Belə ölkələr çoxdur və bu prosesin ardıcıl xarakter alması göz qabağındadır. Eyni zamanda, belə şeylərdə heç vaxt vakuum yoxdur - bu boşluğu kimse dolduracaq.

V.VƏLİYEV
P.S. Məqalədə xarici mənbələrə istinadlar var.

3 2 il bundan əvvəl 1992-ci il yanvarın 28-də Ağdamdan Şuşaya uçan "Mi-8" mülki helikopterinin erməni terrorçuları tərəfindən Xankəndi istiqamətindən qumbaraatanla vurulması terrorun acı nəticəsidir. Terror hadisəsi Şuşanın Xəlfəli kəndi yaxınlığında baş vermiş, hadisə nəticəsində əksəriyyəti qadın və uşaqlardan ibarət 41 sərnişin və 3 ekipaj üzvü, ümumilikdə 44 nəfər həlak olmuşdur. 44 nəfərin həlak olunması erməni faşist ideologiyasını bir daha üzə çıxarır. Xatırladaq ki, hadisədən iki ay əvvəl - 20 noyabr 1991-ci ildə ermənilərin Xocavənd rayonunun Qarakənd kəndi yaxınlığında "Mi-8" helikopterini atəşə tutması nəticəsində Azərbaycanın bir çox dövlət xadimləri və jurnalistlər həlak olmuşdular. Həlak olanların arasında dövlət katibi Tofiq İsmayilov, baş prokuror İsmət Qayıbov, dövlət müşaviri, sabiq daxili işlər naziri Məhəmməd Əsədov, Azərbaycan Dövlət Televiziyasının jurnalisti Alı Mustafayev və başqaları var idi. Ümumilikdə qəza nəticəsində 22 nəfər həlak olmuşdu.

İnsan tələfatları ilə nəticələnən və güclü psixoloji gərginliklər yaşadan terrorizm siyasi, dini, ideoloji və iqtisadi məqsədlərə çatmaq üçün qeyri-qanuni əməllərin, zorakılığın, gücün, hədənin tətbiq olunmasıdır. Azərbaycan da terrordan əziyyət çəkən dövlətlər sırasındadır. Zaman-zaman Azərbaycan qarşı ermənilər tərəfindən terror aktları törədilmiş və bunun acı nəticələrini yaşamışıq. Gördüyü kimi, real həyatda terror aktlarından daha çox günahsız kütlə, dövlət adamları ziyan çəkir. Müasir dünyanın toqquşduğu əsas və təhlükəli problemlərdən olan terrorizm daha çox siyasi, etnik, dini və s. zəminində yaranır. Əlbəttə ki, bu siyasi, iqtisadi və mənəvi ziyanla nəticələnir və hər bir dövlət, hər bir insan bunun qurbanına çevrilə bilər.

CINAYƏTKARLIĞIN ƏN TƏHLÜKƏLİ FORMASI

Terrorçuluq cinayətkarlığın ən təhlükəli formalarından biridir. Terrorizm siyasi, dini, ideoloji, iqtisadi məqsədlərə çatmaq üçün qeyri-qanuni zorun, gücün, hədənin tətbiq olunması formasıdır. Tarixdən bellidir ki, 1883-cü ildə İrəvan şəhərinin 18. 766 nəfər əhalisinin 15. 992 nəfəri, 1866-cı ildə isə 27. 246 nəfərindən 23. 626 nəfəri, yəni 85,2 % azərbaycanlı olmuşdur. Böyük Ermənistan yaratmaq xülyasında olan ermənilərin həqiqi vətəni Rusiya hüduqlarından kənarda, daha doğrusu Kiçik Asiyada yerləşir. Tarixdə heç bir dövlətçiliyi olmayan ermənilər zaman-zaman xalqımıza qarşı terror aktları törədiblər. Azərbaycan xalqı 200 il ərzində erməni millətçi şovinistlərinin davamlı olaraq etnik təmizləmə, ağılaşmaz terror aktlarına və soyqırımı siyasətinə məruz qalmış, günahsız insanlar, qocalar, uşaqlar, hətta, hamilə qadınlar insanlığa sığmayan amansızlıqla, qəddarlıqla qətlə yetirilmişdir. Təəssüf ki, hələ də nüfuzlu beynəlxalq qurumlar və qüdrətli dövlətlər erməni terror təşkilatlarının törətdikləri vandal aktlara ciddi münasibət bildirməmiş, terrorizmə qarşı mübarizədə həmrəylik nümayiş etdirməmişlər.

Dünyanın ən tanınmış terror təşkilatları sırasında Ermənistanın ASALA terror təşkilatının da yer aldığı hamıya bellidir. ASALA, MAQ, "Erməni İttifaqı", "Erməni Azadlıq Cəbhəsi" terror təşkilatları ilə yanaşı, "Armenakan", "Hnçak", "Daşnaksütun" partiyalarının da proqramının əsasını terrorizm, terror üsulları təşkil edir. Azərbaycanın tarixində belə hadisələrin sayı kifayət qədərdir. 20 sentyabr 1991-ci ildə Xankəndi şəhərində Şuşa-Ağdam yolunu birləşdirən Xəlfəliçay üzərindəki körpü partladılmasında cinayəti törətmiş Artur Amramyan həbs olunmuş və 15 il müddətində azadlıqdan məhrum olmuşdur. Bu o illərdə Xankəndidə törədilmiş ilk və son terror deyildi. Qısa bir şəkildə son xronologiyaya nəzər salsaq görərik ki, şəhərdə terror, sui-qəsd və hücum aktları kifayət qədər törədilib.

1988-ci ildə Ermənistan SSR-dən gəlmiş erməni millətçi emissarlarının təşkilatçılığı ilə

Terrorizmle üz-üzə

Xankəndidə ermənilər Qarabağın Azərbaycandan qoparılaq Ermənistanə verilməsi tələbi ilə icazəsiz mitinqlərə başlanılıb. İlk mitinq 13 fevral 1988-ci ildə Xankəndinin mərkəzi meydanında təşkil olunub. 20 fevralda Xankəndi mərkəzi xəstəxanasında praktika keçən iki azərbaycanlı tələbə qız ermənilər tərəfindən zorlanıb. 2 gün sonra isə Ağdamdan yüzlərlə azərbaycanlı gənc bunun qisasını almaq üçün Xankəndinə yürüş edib və onların qarşısı Əsgəranda silahlı ermənilər və rus əsgərləri tərəfindən kəsilib. Baş verən qarşıdurmada iki azərbaycanlı qətlə yetirilib və çoxlu sayda insan isə yaralanıb. Bu gənclər sonradan illərlə davam edəcək Qarabağ münaqişəsinin ilk qurbanları olublar. Bu bir daha ermənilərin terrorçu olduğunu sübut edən dəlillərdir. Belə ki. 1988-ci ilin yayında Xankəndi Uşaq Xəstəxanasında həkim-rentgenoloq işləyən əslən ağdamlı şəxs ermənilər tərəfindən xəstəxananın həyətidə döyülərək, qətlə yetirilib. 28 iyun 1989-cu il tarixində ermənilər tərəfindən Badara qəsəbəsində Meşəliyə gedən şosse yoluna qoyulmuş partlayıcı qurğunun işə düşməsi nəticəsində maşındakı 6 nəfər mülki azərbaycanlı ağır yaralanıb. 1990-cı il may ayında Bakı-Xankəndi qatırı və Xankəndi-Ağdam avtobusu partladılıb. 1990-cı ilin iyununda xankəndili Əşrəf və Ələmşah adlı iki qardaş 336-cı moto-atıcı alayın qarşısında diri-diri yandırılıb. 5 sentyabr 1991-ci ildə Xankəndidəki radio-televiziya stansiyası partladılıb. Bu günə kimi bu hadisədə əli olanların adları məlum deyil. Tarixi mənbələrə hər dəfə nəzər saldıqda dəhşətli faktlar insanı susdurur. 1991-ci il yanvarın 5-də Kərkicahan ərazisinə ermənilər tərəfindən hücumlar olunur. Beləcə, qəsəbə 3 nəfəri itirir. Lakin erməni tərəfindən də, çoxlu itkilər olur. 1991-ci il 9 yanvar tarixində Baqmanyan Akop Qavruşoviç və Antonyan Artuşa Qriqoroviç tərəfindən DQMV-nin Daxili İşlər İdarəsinin reisi general mayor V.Kovalyovun həyatına sui-qəsd edilmişdir. Buna səbəb kimi onun azərbaycanlıları müdafiə etməsi və sui-qəsdin yuxarı dairelərdən sifariş olunması göstərilmişdir. 1989-cu ilin oktyabr ayında evinə qayıdan iki nəfər Kərkicahan sakini güllələnmişdir. 1991-ci il fevralın 4-də ermənilər azərbaycanlılar yaşayan bir neçə binanı partladır, güllələyiblər. 1991-ci ilin yayında Xankəndi-Şuşa avtomobil yolunda SSRİ DİN Daxili Qoşunlar mayoru L.Xomiç qətlə yetirilmişdir. 24 fevral 1991-ci ildə Şuşadan Ağdam rayonuna gedən "PAZ-3205" dövlət nömrə nişanlı avtobus şəhər ərazisində partladılmış, nəticədə 7 nəfər vəfat etmişdir. Həmçinin ermənilər bu zaman ərzində oğurluq və talançılıq işlərinə də, əl atıblar. İllər uzunu ölkəmizin demək olar ki, hər bir yerində ermənilər tərəfindən törədilən bu və ya digər faciələri, qətləmlər yaşamışıq. Vurgula-

maq yerinə düşər ki, sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Azərbaycan SSR Mərkəzi İcraiyyə Komitəsi 1923-cü il iyulun 7-də "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması haqqında" dekret verib və həmin dekretlə Xankəndi vilayətin mərkəzi elan olunub. 1923-cü ilin sentyabrında şəhər Stepan Şaumyanın adı ilə "Stepanakert" adlandırılıb. Bu, erməni özbaşınalığı, erməni saxtakarlığıdır. Tarixi ədalət hər zaman bərpə olunur. 1991-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin qərarı ilə şəhərin əvvəlki, "Xankəndi" adı bərpə edilib.

ERMƏNİPƏRƏST QÜVVƏLƏRİN HİMAYƏÇİLƏRİNİN ƏMƏLLƏRİ

Yaşadığımız tarix göstərir ki, erməni terrorlarının ölkəmizdə sayı-hesabı yoxdur. Mənfur qonşularımız bizə qarşı məkrli, çirkin niyyətlərini həyata keçirmişdilər. Hələ sovet dövründə yaşadığımız illərdə 8 sentyabr 1984-ci ildə Bakıda 106 sayılı sərnişin avtobusunun erməni terrorçusu Henrix Vartanov tərəfindən partladılması zamanı iki uşaq anası olan Surxalızadə Fatma həlak olmuş, üç nəfər yaralanmışdır. Hadisə o vaxt SSRİ-nin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən terror aktı kimi deyil, onunla Vartanovla müdiriyyət arasında olan narazılıq kimi qiymətləndirildi, Hadisənin təşkilatçısı olan Henrix Vartanov psixi xəstə kimi qəbul edilərək həbsdən azad edilərək məcburi psixi müalicəyə göndərildi. Əlbəttə ki, bu ermənipərəst qüvvələrin himayəçilərinin əməlləri idi. 16 sentyabr 1989-cu ildə erməni terrorçuları Tbilisi-Bakı reysi ilə işləyən sərnişin avtobusunu partlatmışlar. 5 adam həlak olmuş və 25 nəfər yaralanmışdır. 13 fevral 1990-cı ildə Yevlax-Laçın yolunun 105-ci km-də "Şuşa-Bakı" marşrutu ilə hərəkət edən avtobus partladılmış, nəticədə 13 nəfər ağır yaralanmışdır. 24 mart 1990-cı ildə "Noraşen-Bakı" yolunun 364-cü km-də dəmir yolu partladılmış, nəticədə teplovoz və 3 vaqon partladılmış, 150 metrədən çox dəmir yolu xətti yararsız hala düşmüşdür. Bu siyahını artırmaq üçün əsas dəlillər çoxdur.

TERRORÇULUQ ƏMƏLLƏRİNİN TARİXİ

Bu terror aktları qəddar, faşist xislətli əməllərdir ki, xalqımız bunu yaşayıb. 44 günlük Vətən müharibəsində də xalqımız ermənilərin təcavüzkar siyasəti ilə üz-üzə qaldı. Müharibə getməyən ərazilərimizdə Gəncədə, Mingəçevirdə, Bərdədə yaşından asılı olaraq uşaq da, gənc də, qoca da bu terrorla-

rın acı nəticəsini yaşamış oldu. 30 ilə yaxın bir zamanda beynəlxalq hüququn tələb və təkidlərinə məhəl qoymayan beynəlxalq konvensiyalara zidd topladığı silahlarla 44 günlük müharibədə Gəncə, Tərtər, Mingəçevir kimi yerlərdə mülki əhalinin kompakt yaşadığı ərazilərə raket zərbələri endirməsi Ermənistan hökumətinin təcavüzkar, terrorçu simasında xəbər vermiş oldu. Qocaya, cavana, uşağa qıyan erməni müharibə qanunlarını belə pozaraq çirkin niyyətləri ilə tarixən nəyə xidmət etdiklərini bir daha göstərdi. Döyüş meydanında sarsıdıcı məğlubiyyətə uğrayan Ermənistanın cəbhə xəttindən uzaqda yerləşən yaşayış məntəqələrini və mülki obyektləri hədəfə alması dünyanın, dünya KİV-lərinin döyüş meydanında iştirak etdiyi bir zamanda baş verirdi. Bütün olayları dəqiqliklə işıqlandıran KİV-lər Azərbaycanın haqlı mövqeyinə göz yuma bilmirdilər. Ermənistan tərəfindən həyata keçirilən terror aktları və müharibə cinayətlərinə etinasızlıq göstərilmədi. Vicdanla öz vəzifə borclarını yerinə yetirənlər Azərbaycanın təmas xəttindən uzaqda yerləşən şəhərlərini raket atəşə tutmasını, nəticədə çox sayda mülki şəxsin həyatının itirilməsinin şahidinə çevrildilər. Bu tarixdir: erməninin terrorçuluq əməllərinin izi və tarixi. Yatmış insanlara qarşı iyirmi birinci yüzillikdə törədilən terror insanlıq əleyhinə olan cinayətdir. Lənnətlənmiş erməni əməllərinin izi Azərbaycan tarixinin hər səhifəsindən görünür. Azyaşlıya qıyan, onu yetim qoyan, insanları şikəst, kor edən, əlil edən, bir ailənin faciəsini qatili olan erməni. O erməni ki, 2017-ci ilin iyul ayının 4-də Füzuli rayonunun Alxanlı kəndində məskunlaşan mülki əhalinin yaşadığı yaşayış məntəqələrinin və mülki obyektlərin qəsdən 80 və 102 millimetrik minaatanlardan və dəzgahlı qumbaraatanlardan atəşə tutdu.

1994-cü ildə atəşkəs rejiminin elan olunmasına baxmayaraq, Vətən müharibəsinə qədər 30-dan artıq azərbaycanlı uşaq erməni terrorunun qurbanı oldu. Onlardan 13-ü həlak olub, 19-u isə yaralanıb. 2 yaşlı Zəhra Quliyeva da erməni vandalizminin qurbanına çevrildi. Bu, nə insanlığa, nə də beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən hüquqi normalara sığır. İnsan hüquqları sahəsində mövcud beynəlxalq sənədlərə məhəl qoymayan Ermənistan müharibə zamanı mülki əhalinin qorunması haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının, BMT-nin Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyasının və digər sənədlərin müddəalarını kobud şəkildə pozub. Çox təəssüf ki, sivil dünyamızda terrorçuluq əməllərinin şahidi olmuşuq. Özü də tarixi, dini, mədəniyyəti, dili olmayan ermənilər tərəfindən törədilən terrorun.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

“Xalqımızın xoşbəxt gələcəyi naminə İlham Əliyevə səs verəcəyik”

yasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla icra edilir. Bildirilib ki, bu uğurlu siyasətin nəticəsi olaraq Azərbaycan gəncliyi Vətən müharibəsi dövründə ön və arxa cəbhədə, həmçinin informasiya müharibəsində fəal iştirak edərək yüksək vətənpərvərlik nümayiş etdirib. Nətiqlər bütün gəncləri müstəqilliyimizin əbədiyi, dönməzliyi, ölkəmizin inkişafı, çiçəklənməsi və xalqımızın xoşbəxt gələcəyi naminə qalib xalqın qalib Lideri cənab İlham

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Quba rayonunda gənc seçicilərlə görüş keçirilib.

Əvvəlcə Azərbaycanın Dövlət Himni səsləndirilib, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Vətən uğrunda canlarından keçən qəhrəman oğulların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Görüşdə YAP Quba rayon təşkilatının sədri Fidan Hüseynova, təşviqat qrupunun üzvləri Elza Orucova və Yusif Aliyev çıxış ediblər.

Qeyd olunub ki, ölkəmizdə gənclərə yüksək diqqət və qayğı göstərilir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu gənclər si-

Əliyevi dəstəkləməyə səsləyiblər.

Seçicilər 7 fevralda Azərbaycanın gələcək uğurlarının təminatçısı, ölkəmizi beynəlxalq aləmdə tanıdan, millətin və xalqın sevimlisi cənab İlham Əliyevə səs verəcəklərini vurğulayıblar. Sonda Yeni Azərbaycan Partiyasının Himni səsləndirilib. Qeyd edək ki, həmin gün Vətən müharibəsi şəhidləri Səmurəl Fətəliyev və Ruslan Bayramovun ailə üzvləri ziyarət olunub.

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Sumqayıt şəhərində seçicilərlə görüş keçirilib. Əvvəlcə Azərbaycanın Dövlət Himni səsləndirilib, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Görüşdə YAP Sumqayıt şəhər təşkilatının sədri Ramiz Hüseynov, Milli Məclisin komitə sədri Hicran Hüseynova, Milli Məclisin deputatları Emin Hacıyev və Müşfiq Məmmədli, qazi Ehtiram Məmmədov, təşviqat qrupunun üzvləri Şakir Abuşov, Zeynəb Məmmədyarova, Sovet Şükürov, Eldar İsmayılov, Sevinc Qasımova çıxış ediblər.

Bildirilib ki, Prezident İlham Əliyev ölkəmizə rəhbərlik etdiyi 20 il ərzində Azərbaycan dünyada qüdrətli dövlət kimi böyük nü-

Xalq-Lider birliyi sarsılmazdır!

fuz qazanıb. Ölkəmizin suverenliyinin tam bərpası Müzəffər Liderimizin rəhbərliyi ilə qazanılan möhtəşəm Qələbədir. Əminlik ifadə olunub ki, xalqımız qalib Lider İlham Əliyevin ətrafında bundan sonra da sıx birləşəcək. "Gücümüz birliyimizdədir!", - deyə vurğulanıb. Tədbir Yeni Azərbaycan Partiyasının Himninin səsləndirilməsi ilə başa çatıb.

“Bizə möhtəşəm Zəfəri bəxş edən Müzəffər Liderimizi dəstəkləyirik!”

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Yasamal rayonunda seçicilərlə növbəti görüş keçirilib.

Görüşdə YAP Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev, Milli Məclisin deputatı Elnur Allahverdiyev, təşviqat qrupunun üzvləri İsmayıl Əliyev, Rəna Mirzəzadə, Zahid Cəfərov, Nuru Məmmədov və Əlimusa İbrahimov çıxış ediblər.

Qeyd olunub ki, Prezident İlham Əliyev ötən 20 ildə həyata keçirdiyi uzaqgörən si-

yasəti nəticəsində Azərbaycanı həm siyasi-iqtisadi, həm də hərbi cəhətdən qüdrətli, dünyada sözükeçən dövlətə çevirdi. Diqqətə çatdırılıb ki, bu seçkilər həm də onunla əlamətdardır ki, müstəqil Azərbaycanın tarixində ilk dəfə olaraq respublikamızın bütün ərazisində keçiriləcək. Ona görə də qarşıdan gələn prezident seçkiləri haqlı olaraq cəmiyyətimiz tərəfindən Zəfər seçkisi kimi dəyərləndirilir.

Nətiqlər fevralın 7-də keçiriləcək prezident seçkilərində fəal iştirak etmək və Qalib xalqın qalib Lideri olan Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədi cənab İlham Əliyevə səs vermək üçün çağırış ediblər. Seçicilər isə fevralın 7-də qalib Lider, xalqımıza Zəfəri bəxş edən Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevə səs verəcəklərini qeyd ediblər.

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Abşeron rayonunda seçicilərlə görüş keçirilib. Görüşdə Dövlət Himni səsləndirilib, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

YAP Abşeron rayon təşkilatının sədri Abbas

İlham Əliyevə böyük inam bəsləyir və Onun siyasətini dəstəkləyir. Qeyd olunub ki, dövlət başçısının ölkəmizə rəhbərlik etdiyi 20 il ərzində görülən işlər, həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət, qazanılan uğurlar və Qələbələr hər birimizin qürur mənbəyidir.

“Azərbaycan xalqı Prezident İlham Əliyevə böyük inam bəsləyir”

Əliyev, təşviqat qrupunun üzvləri Bilman Vəliyev, Faiq Xudayev, Əbülfət Nuruyev və Faiq Xosrovlu çıxış ediblər.

Bildirilib ki, Azərbaycan xalqı Prezident

Nətiqlər seçiciləri bu Qələbələrin davamı üçün cənab İlham Əliyevə səs verməyə çağırıblar. Görüş Yeni Azərbaycan Partiyasının Himninin səsləndirilməsi ilə başa çatıb.

QALIB XALQIN QALIB LİDERİ! İLHAM ƏLİYEV

7 FEVRAL
2024
PREZİDENT
SEÇİLƏRİ

©2024 SES Media Holding. Bütün hüquqlar qorunub. SES Media Holding. Bakı, Azərbaycan. 2024. №1. 8.000 nüsxədə çap olunub. 11.01.2024

“Seçimimiz Müzəffər Lider İlham Əliyevdir!”

2024-cü il fevralın 7-nə təyin edilmiş Azərbaycan Respublikası Prezidenti seçkilərində namizədliyi Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) tərəfindən irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin təşviqat kampaniyası çərçivəsində YAP Gənclər Birliyi Naxçıvan Muxtar Respublikasında gənclərlə səyyar görüşləri davam etdirir.

Xüsusi brendləşdirilmiş avtobus ilə təşkil edilən növbəti səyyar görüş Culfa rayonunun gəncləri ilə keçirilib. Görüşdə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

YAP Gənclər Birliyinin üzvü, Milli Məclisin deputatı Cəbi Quliyev, Milli Məclisin komitə sədri Siyavuş Novruzov, YAP Şahbuz rayon təşkilatının sədri Rizvan Məmmədov, təşviqat qrupunun üzvləri

Arif Həşimov və Əyyub Quliyev çıxış ediblər.

Çıxışlarda cənab İlham Əliyevin Azərbaycan gəncliyinin inkişafını xüsusi diqqət mərkəzində saxladığı və bu istiqamətdə məqsədyönlü fəaliyyətin həyata keçirildiyi vurğulanıb. Qeyd edilib ki, bu gün Azərbaycan gəncliyi dövlətə, Vətənə və xalqa sədaqət andını inamla yerinə yetirən Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşərək ölkəmizin inkişafına mühüm töhfələr verir, respublikamızı beynəlxalq arenada layiqincə

təmsil edir. Ən əsası, Azərbaycan gəncliyi torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi uğrunda böyük fədakarlıq və rəşadət nümayiş etdirməklə tarix yazmışdır.

Gəncləri fevralın 7-də keçiriləcək prezident seçkilərində cənab İlham Əliyevə səs verməyə çağıran nəticələr Azərbaycan gəncliyinin növbəti dəfə sağlam düşüncə əsasında öz vətəndaş mövqelərini nümayiş etdirəcəklərinə əminliklərini ifadə ediblər. “Seçimimiz Müzəffər Lider İlham Əliyevdir!” - deyə vurğulanıb.

Təşviqat görüşündə iştirak

edən gənclərə seçki sistemi, seçicinin hüquq və vəzifələri barədə məlumat verilib, ilk dəfə səs verəcək gənclərin məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması ilə əlaqədar infosessiyalar təşkil edilib.

Səyyar platformalarda maarifləndirmə sessiyaları ilə yanaşı, intellektual yarışlar, fərdi və peşəkar inkişafa, eləcə də səsvermə hüququndan istifadəyə dair təlimlər və müxtəlif tematik müsabiqələr keçirilib. Tədbirə Yeni Azərbaycan Partiyasının Himninin səsləndirilməsi ilə yekun vurulub.

Qalib Azərbaycan dövləti xalqımızın qürur mənbəyidir

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində YAP Yasamal rayon təşkilatının qərargahında Bakı şəhərində məskunlaşan kəlbəcərli seçicilərlə görüş keçirilib.

Tədbir Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Daha sonra Prezident İlham Əliyevin 20 illik fəaliyyətinə həsr edilmiş videoçarx nümayiş olunub.

Görüşdə YAP Kəlbəcər rayon təşkilatının sədri Həbib Misirov, YAP Vəteranlar Şurasının üzvü Şahlar Əsgərov, təşviqat qrupunun üzvləri Aqil Əsədov, Ələmdar Cabbarlı, Arzuman Qarayev və digərləri çıxış ediblər.

Qeyd olunub ki, son 20 il ərzində ölkəmiz uğurla inkişaf edib, bütün istiqamətlər üzrə qarşıya qoyulan vəzifələr yüksək səviyyədə həyata keçirilib. Hazırda işğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda reallaşdırılan gəncliyə bərpə-quruculuq layihələri dövlətimizin gücünün daha bir göstəricisidir.

Nəticələr əminliklə bildirilib ki, Qarabağın azad olunmasının qürurunu yaşayan qalib xalqımız 7 fevral seçkilərində də qalib Lider İlham Əliyevə səs verərək ölkəmizin davamlı inkişafını, o cümlədən doğma Qarabağımızın cənnətə çevrilməsi prosesini fəal şəkildə dəstəkləyəcək. “Qalib Azərbaycan dövləti xalqımızın qürur mənbəyidir”, - deyə vurğulanıb. Sonda Yeni Azərbaycan Partiyasının Himni səsləndirilib.

“Bütün hədəflərimiz gerçəkləşdiriləcək”

ri!” şüarı ilə getdiyini diqqətə çatdırıblar. Qeyd olunub ki, son illərdə Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzu durmadan artır, ölkəmiz etibarlı tərəfdaşa çevrilib. Azərbaycan Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə özünün ərazi bütövlüyünü təmin edib. İndi ölkəmizin qarşısında yeni vəzifələr dayanır. İşğaldan azad olunmuş şəhər və rayonlarımız yenidən qurulur, dirçəldilir. Bütün hədəflərimiz gerçəkləşdiriləcək.

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Sabunçu rayonunun Kürdəxanı, Pirşağı və Nardaran qəsəbəsində yaşayan seçicilərlə görüş keçirilib.

Görüşdə YAP Sabunçu rayon təşkilatının sədri Araz Xudadanov, YAP İdarə Heyətinin üzvü Əfsun Sucayev, təşviqat qrupunun üzvləri Oruc Əhmədov, İlahə Abdulazadə, Sübhan Məmmədov və Ağasəid Orucov çıxış ediblər.

Çıxış edənler Yeni Azərbaycan Partiyasının bu seçkilərə “Qalib xalqın qalib Lideri”

Natiqlər seçiciləri fevralın 7-də seçki məntəqələrinə gedərək Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədi cənab İlham Əliyevə səs verməyə çağırıblar. Qeyd edək ki, rayonun Bakıxanov, Balaxanı və Pirşağı qəsəbələrində yaşayan seçicilərlə fərdi görüşlər də keçirilib.

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Horadiz şəhərində qadınlar, gənclər, o cümlədən idmançılarla görüş keçirilib. Əvvəlcə Dövlət Himni səsləndirilib, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və torpaqlarımızın ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Görüşdə YAP Füzuli rayon təşkilatının sədri Nazimə Şamiyeva, YAP İdarə Heyətinin üzvü Asif Əsgərli, təşviqat qrupunun üzvləri Roza Mirzə, şəhid anası Tamella

Məmmədova çıxış ediblər.

Çıxışlarda qeyd edilib ki, ölkəmizə möhtəşəm zəfər qazandıran və onu zirvələrə çatdıran qalib Lider İlham Əliyevə Azərbaycan xalqının etimadı sonsuzdur. Azərbaycan xalqı Prezident İlham Əliyevi dəstəkləyir və öz Liderinə bir daha qəti inamını ifadə

“Daim irəliyə gedəcək, yeni zirvələr fəth edəcəyik”

də edəcək. “Daim irəliyə gedəcək, yeni zirvələr fəth edəcəyik”,- deyə vurğulanıb.

Seçicilər çıxış edərək xalqa ləyaqətlə xidmət edən Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədi cənab İlham Əliyevi dəstəklədiklərini bildiriblər. Görüş Yeni Azərbaycan Partiyasının Himninin səsləndirilməsi ilə sona çatıb.

“Yeni möhtəşəm uğurlar qazanacağıq”

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Saatlı rayonunda gənc seçicilərlə görüş keçirilib. Əvvəlcə Azərbaycanın Dövlət Himni səsləndirilib, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Vətən uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Görüşlərdə YAP Saatlı rayon təşkilatı-

nın sədri Lütvelü Şixəliyev, təşviqat qrupunun üzvləri Elşən Əzizov, Ürvət Ağayeva və Bəylər Əliyev çıxış ediblər.

Qeyd olunub ki, Yeni Azərbaycan Partiyası bu seçkilərə “Qalib xalqın qalib Lideri!” şüarı ilə gedir. Ölkəmizin tərəqqisi davamlı, dinamik və hərtərəfli xarakter alıb. Əldə olunan nailiyyətlər bir daha əminlik yaradır ki, Azərbaycan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yeni möhtəşəm uğurlar qazanacaq, strateji hədəflər reallığa çevriləcək.

Natiqlər seçiciləri 7 fevral prezident seçkilərində fəal iştirak etməyə və cənab İlham Əliyevə səs verməyə çağırıblar. Sonda Yeni Azərbaycan Partiyasının Himni səsləndirilib.

2024-cü il fevralın 7-də ölkəmizdə keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş İlham Heydər oğlu Əliyevin seçkiqabağı təşviqat kampaniyası çərçivəsində Göygöl rayonunda seçicilərlə görüş keçirilib.

Əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və torpaqlarımızın ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olan şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Mirbəşiroğlu, YAP Gənclər Birliyinin üzvü Fərid Dünyamaliyev, təşviqat qrupunun üzvləri Azadxan Haqverdiyev, Nurane Quliyeva, Dilare Qaziyeva və Yeganə İsgəndərova çıxış ediblər.

Natiqlər Prezident İlham Əliyevin ölkə-

Tərəqqidən Zəfərə...

Görüşlərdə YAP Göygöl rayon təşkilatının sədri Vüqar İsayev, partiyanın İdarə Heyətinin üzvü, Milli Məclisin deputatı Elşad

misilsiz işlərdən bəhs ediblər. Onlar Müzəffər Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində əldə edilən tarixi Zəfərin əhəmiyyətindən söz açıblar.

Qeyd olunub ki, dövlət başçısı ölkəni tərəqqidən Zəfərə çatdırıb. Qədirbilən xalqımız bu misilsiz işləri, uğurlu daxili və xarici siyasəti, peşəkar idarəçiliyi yüksək qiymətləndirir. Seçicilər Azərbaycanın uğurlu gələcəyinə səs verəcəklərini bəyan ediblər. Görüşlər Yeni Azərbaycan Partiyasının Himninin səsləndirilməsi ilə başa çatıb.

Avropanın "çirpintıları" və ya yel qayadan nə aparar?

Azərbaycanın son 20 illik siyasi müstəvisi inkişaf etmiş bir çox ölkələrin 200 ildə qət etdikləri yola bərabərdir. Azərbaycanın 2003-cü ilə qədərki inkişaf tarixi, müstəqillik dövrü Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə bu müstəqilliyin möhkəmləndirilməsi və əbədi olması, ölkəmizin dünya arenasında tanınması və qəbul edilməsi uğrunda mübarizəni əks etdirirsə, 2003-cü ildən etibarən başlayan dövr isə Heydər Əliyev ideyalarının tənənəsi kimi dəyərləndirilməlidir. Ulu öndər hər bir zaman xalqına doğru olan yolu göstərdi. Biz bu gün onun nə qədər haqlı olduğunu, tarix qarşısında, ölkəsi və xalq qarşısında göstərdiyi xidmətlərin nə qədər əvəzsiz olduğunu görürük. Keçdiyimiz ən yeni tarix bunu bir daha bizə isbat etdi. Ulu Öndər heç vaxt yanılmırdı və son nəfəsinə belə "mən ona özüm qədər inanıram və bilirəm ki, mənim başladığım, lakin sona çatdırma bilmədiyim işləri şəərəflə davam etdirəcək" deməsi belə bunun sübutudur. Nə yaxşı ki xalq da öz rəhbərinin - Heydər Əliyevin göstərdiyi yolun arxasında gətirdi və 2003-cü ilin oktyabr ayında keçirilən prezident seçkilərində Ulu Öndərin fiziki, mənəvi, siyasi davamçısı olan İlham Əliyevə səs verdi. Həmin gündən keçən 20 illik tarix gözümüzün önündədir. Bir daha qeyd etmək istərdim ki, 200-300 illik demokratiya, dövlətçilik təcrübəsi olan ölkələrin belə keçə bilmədiyi yolu Azərbaycan 20 il ədə bilib. 20 ildə sözün əsl mənasında bəlkə də 2 əsrə bərabər yol qət olunub. Bu yol hamar yox, çətin yol idi. Bu yol torpaqları işğal altında olan, müharibə şəraitində yaşayan bir ölkənin gətirdiyi yol idi. Bu yolun üzərində qaçqın düşərgələri var idi, bu yolun üzərində yerli yeksan edilmiş torpaqlarımız var idi, bu yolun üstündə Azərbaycanın mənfur düşməni və onun havadarları var idi və ən nəhayət bu yolun üstündə Azərbaycanın inkişafını istəməyən qüvvələr var idi. Bunlar bu gün də var təbii ki. Lakin bütün maneələrə, böyük çətinliklərə, süni əngəllərə rəğmə, ötən illər ərzində həm iqtisadi, həm hərbi, həm sosial baxımdan Azərbaycan çoxsaylı uğurlara imza atdı və bu uğurların hər birinin arxasında özünün vəd etdiyi kimi, hər bir Azərbaycan vətəndaşına sıradan yox, yaxşı prezident olmağı bacaran cənab İlham Əliyevin imzası, dəmir iradəsi, dəmir yumruq siyasəti dayanır. Bu siyasət, bu pragmatiklik bənəticəsində biz mümkün olmayanları mümkün etdik. Ulu Öndər Heydər Əliyev "mənim başladığım, lakin sona çatdırma bilmədiyim işlər" dediyi zaman, əlbəttə ki, Qarabağ münaqişəsini nəzərdə tuturdu. Prezident İlham Əliyev böyük bir sərkərdəlik bacarığı ilə bu məsələnin öhdəsindən gəldi və Azərbaycan cəmi 44 gün çəkən müharibə nəticəsində möhtəşəm zəfərə imza atdı. Bütünlənmiş zəfərimiz isə yeni başa vurduğumuz 2023-cü ilin sentyabr-oktyabr aylarında əldə edildi. Bir zamanlar, bundan 20-25 il əvvəl mövcud olan "digər torpaqlar qayıtsa da, Şuşa, Xankəndi, Laçın qayıtmayacaq" düşüncəsi Prezident İlham Əliyevin iradəsiylə sözün əsl mənasında alt-üst oldu, xalqın arzuları gerçəkləşdi. Prezident İlham Əliyev bizi bütünləşdirdi, bizi Qarabağlı, Xankəndili, Xocalılı, Şuşalı, Laçınlı etdi, mümkün olmayanı reallığa çevirdi. Bu 20 il ərzində - prezident İlham Əliyevin Azərbaycanda rəhbərliyi dövründə həm daxilə böyük qurucu-

Jalə Əliyeva
Millət vəkili, Milli Məclisin Ailə, qadın, uşaq məsələləri komitəsinin sədr müavini, filologiya elmləri doktoru, professor

luq işləri ilə məşğul olduq, həm də düşmənlə mübarizə apardıq. Bir ölkə göstərin ki, torpaqlarında müharibə gedə-gedə, münafiqəli şərait ola-ola, inkişafının belə yüksək nöqtəsinə çata bilsin, 5-10 il ərzində bölgənin parlaq ulduzuna çevrilsin, bütün dünyaya xitab edə bilsin. Əlbəttə ki, bu uğurların arxasında güclü təcrübə, siyasi iradə dayanır. Eyni zamanda ən əhəmiyyətli faktor rəhbərin öz xalqını, ölkəsini canından artıq sevməsidir. Ötən illər ər-

zində Prezident İlham Əliyev atdığı hər addımla xalqının yanında olduğunu isbat etdi. Özü və ailəsi üçün əhəmiyyətli olan günləri qaçqın düşərgələrinə qeyd etdi, onların yarasına mələm olmağa çalışdı. Son 3 ildə isə bu əhəmiyyətli günlər, elə özünün sücaəti, əzmi, dəmir iradəsi ilə geri qaytardığımız torpaqlarımızda qeyd edilir. Biz böyük qürur, fəxarət hissi yaşayırıq, çox xoşbəxtlik ki, belə bir ölkənin vətəndaşlarıyıq və prezident İlham Əliyev kimi Prezidentimiz, Sərkərdəmiz, Ali Baş Komandanımız var.

Prezident İlham Əliyevin yeni ilin ilk günlərində yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibədə açıq və konkret şəkildə dilə gətirdiyi fikirlər, təkə ölkə mətbuatına deyil, bütün dünyaya xitabən verilən dəmir iradə siyasətinin növbəti mesajı idi. Cənab prezident sülh müqaviləsinin bağlanması vasitəçilərə ehtiyac duyulmadığını bəyan etdi. Biz 30 illik münaqişə zamanı heç bir tərəfin, heç bir vasitəçinin faydasını görmədik. Çox təəssüflər olsun ki, sifət bu münaqişənin həlli üçün yaradılmış olan ATƏT-in Minsk Qrupu öz missiyasını həyata keçirmədi, həyata keçirmək istəmədi belə. Onların münaqişə zonasına gəlişləri turist səfərlərinə benzəyirdi və sadəcə tövsiyyə edici məqamlardan ibarət olurdu. Prezident İlham Əliyev hər zaman bəyan edirdi ki, biz münaqişəni hərbi yolla ilə həll etməyə qadirik, lakin Azərbaycan qan axıdılmasını istəmədiyi üçün son çarə tükənənə qədər danışıqlar masası arxasında danışıqları davam etdirəcəyik. Lakin nə Ermənistan, nə onun havadarları, nə də bəynəlxalq qurumlar Azərbaycanın bu ça-

ğırışlarını düzgün dəyərləndirmədilər. Elə buna görə də bu gün hansısa tərəfdəşdən söhbəti gedə bilməz. Daha əvvəl münaqişənin iki tərəfi olduğu kimi bu gün müqavilənin də iki tərəfi var - Ermənistan və Azərbaycan. Sülh müqaviləsinin imzalanması bölgə üçün lazımlı olan vacib faktordur. Sülh müqaviləsi bölgənin inkişafı baxımından çox əhəmiyyətlidir. Bunu Ermənistan, onun bölgədə marağı olan havadarları dərk etməlidirlər. Bu müqavilə ilə Azərbaycanın inkişafı ilə yanaşı, Ermənistanın da sosial durumu xilas olur, eyni zamanda bölgədə yeni maraqlar üzərindən müsbət addımlar atılmış olur. Yaşadığımız dövr onu göstərir ki, müharibə heç kimə lazım deyil, sülh müqavilələri nə qədər tez imzalanarsa bundan qazanan xalqlar, millətlər və bütün bəşəriyyət olar. Bizim də istədiyimiz, Azərbaycan dövləti olaraq dəstəklədiyimiz siyasət dövlət başçımızın dəmir yumruq siyasəti ilə harmoniyada həyata keçirilən humanizm siyasətidir ki, bu siyasət özündə məhz insan amilini və faktorunu ehtiva edir.

Biz illərdən bəri ikiüzlü standartlarla çox qarşılaşmışıq. Dünya ictimai rəyini çaşdırmaq üçün çoxsaylı absurd fikir və iddialar ortaya atılıb. Həqiqətə əsaslanmayan dezinformasiyalar ilə gündəmi sadəcə bir neçə saat məşğul etmək olar. Avropa İttifaqının təmsilçisinin də paylaşdığı dirnaqarası xəbərdarlıq bu qəbiləndir. Nəzərə almaq lazımdır ki dünya ictimaiyyəti təkə Azərbaycana təzyiç göstərməyə çalışan ermənipərəst qüvvələrdən, havadarlarından ibarət deyil, dünyada tərəqqipərvər, siyasəti dərinlən bilən qruplar da var. Bir məqama toxunmaq istəyirəm ki, 44 günlük müharibə dövründə hətta o günə qədər Azərbaycan həqiqətlərini görmək istəməyən, danan dövlətlərin ekspertləri, jurnalistləri belə etiraf etmək məcburiyyətində qalırdılar ki, Azərbaycan dünya hərbi tarixinin ən uğurlu taktikasını həyata keçirir. Bu gün də öz doğru yolunda dönmədən irəliləyən Azərbaycanın inkişafı bölgədə marağı olan bəzi tərəfləri narahat edir. Onlar dezinformasiya xarakterli əsas-sız fikirlərlə öz arzularına çatmaq istəyirlər. İllər boyu irqçilik siyasəti həyata keçirən, işğal altında saxladığı Əlcəzairin gəlişlərinə ortaqların, öz torpaqlarında digər ölkələrin nümayəndələrinə qarşı ayrı-seçkilik siyasəti yürüdən Fransa, o cümlədən digər Avropa ölkələri, illərdən bəri Şərqdə, Afrikada, Asiyada gərginlik yaradan ölkələr elə Qarabağ münaqişəsi baxımından da eyni mövqedə dayandılar. Azərbaycan vətəndaşları 30 ilə yaxın müddət ərzində qaçqın düşərgələrində yaşayarkən bu qüvvələr niyə məsələyə münasibət bildirmədilər? Bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, bunlar sadəcə təhrikçi, çaşqınlıq yaratmaq məqsədilə ortaya atılan iddialardır. Prezident İlham Əliyevin də söylədiyi kimi, əgər Azərbaycan təhdid edilərsə, torpaqlarına, suverenliyinə qarşı təhlükə yaranarsa, Azərbaycanın buna cavab verməyə imkanı, qüvvəsi var. Azərbaycan istər ordu quruculuğu, büdcəsi, iqtisadiyyatı baxımından, istərsə də ən əhəmiyyətli faktor olan xalq-dövlət birliyi baxımından buna qadirdir. Artıq aksioma, atalar sözünə çevrilmiş bir düşüncə var. Biz müharibəni üç böyük qüvvənin vəhdəti, həmrəyliyi nəticəsində - Xalq, Ordu Prezident birliyi vasitəsilə qazandıq. Biz bu birliyi bütün dünyaya isbat etmişik və Azərbaycan bundan sonra da hər zaman bu vəhdətə, bu birliyə sadıq qalaraq bir ovuc qaragürhün qarşısından geri çəkilməyəcək, doğru bildiyi yolda inamla irəliləyərək daha böyük inkişafa, uğurlara imza atacaqdır.

MƏTANƏT

Slm, ncn, twk...

Bu dilin günahı nədir görəsən, illər, əsrlərdir, kim haraya istəyirsə, o tərəfə çəkir, kim nə istəyirsə, onun başına o oyunu gətirir. Artıq dəfələrlə bu barədə demişik, yazmışıq, hansı gəncdə görmüşüksə, danlamışıq, tənqid etmişik, amma alınmır ki, alınmır. Elə baxırsan ki, köhnə hamam, köhnə tas. Yaxşı, bəs gənclərimiz haraya gedir bu cür yazı forması ilə? Görəsən bu dilə heç yazığı gələn yoxdur?

"Slm ncn ne var ne yox Hardasn unuye gelesn sat necde görvek"... Buyurun, dilimizin müasir hüsnü-xətti. Hərflər gedib iş-gücünün arxasınca, durğu işarələri isə torpağa gömülüb. Yuxarıdakı cümlələrdə hər söz qoyuram bir kənara. Dayanıram "salam (müasir slm)" sözünün üzərində. "Salam" Allahın adlarından biridir. Kim ixtiyar verir ki, Yaradanın adını belə "ixtisarla" yazsın? Bu, hörmətsizlik deyilmi?.. Dəhşətdir, vallah, həm də çox dəhşətdir. Yeniyyətme-gənclərimiz doğru olmayan yoldadır. Dilimiz əldən gedir. Neçə il əvvəldən çalınan həyəcan təbili hələ susmayıb. Lakin kimdir bu təbilin "nəğməsinə" qulaq asan? Necə deyirlər, bu yarım-yapalaq sözlərdən istifadə edən gənclər eşitdikləri sözü bir qulağından alıb, o biri qulağından ötürür havaya.

Baxırsan ki, elə bayaqdan bəri danışıqların ağzında qalıb, əməl edən yoxdur. Hələ yeri gələndə adama lağ da edirlər ki, sənin də işin-gücün qurtarıb ey, sözləri olduğu kimi yazırsan. Bir misal çəkim, həm də başqasından deyil, öz övladlarımdan. Günlərin bir günü telefonda məktub yazıram. Bitirib, başlayıram korrekte və redaktə etməyə. Sən demə bunlar da başımın üstündədir, xəbərim yoxdur. Birdən başladılar gülməyə ki, ana, sən yazdığına düzəliş də edirsən? Dedim, sağ olun, afərin sizə, bəs nə etməliyəm ki? "Ay ana, işin-gücün yoxdur, sənin?,- dedilər. Dedim ki, işim də var, gücüm də, özümə hörmətim, dilimə də saygım var.

Nə olsun, dil üç-beş nəfərlə qorunmur axı. Gəlin görək, əksər yeniyyətme-gənc dilimizin qrammatik qanunlarına riayət edirmi? Xeyr, elə bəla da bundadır ki, riayət edən yoxdur. "Salam, necəsən?"i, "slm, ncn", "təşəkkür edirəm"i "twk edrm" kimi yazırlar. "Başım qarışıb"ı "bawm qarwb", "axşam düşür"ü "axwam düwr", "lazım deyil"i "lazm del" kimi ifadə edirlər.

Dərd tək bu olsa, deyərsən, yarıdır. Müasir gənclərimiz insan, şəhər, kənd, yazıçı, müəllimlərinin adlarını kiçik hərflə yazırlar, ay camaat. Demirəm ki, bunların böyük hərflə yazıldığını bilmirlər, bilənlər var, lakin yazı qabiliyyəti itib onlarda.

"Ə" hərfini yazıb, yerinə "e" gəlib. Görəsən səbəb nədir? Səbəblərdən əsas birini məktəblərdə inşa, imla, ifadə yazılarının azalmasında görmək olar. Bu, uşaqların yazı qabiliyyətini itirməkdir. Digər səbəblər isə məsuliyyətsizlik, tələskənlik, hörmətsizlikdir. Həm özünə, həm də qarşısındakına...

Bəzən düşünürəm ki, bir günlük bu telefonlar yığıldırılsa və yaxud internet dayansa, bu yeniyyətme-gənclərimiz görəsən əllərinə qələm alıb bir normal məktub yazsa bilərlər? Heç inana bilmirəm. Yazarlar, lakin onu bizlər oxuya bilmərik. Hərfləyə-hərfləyə qalarıq, deyərək, Allah, görəsən bunlar nə demək istəyiblər. Necə ki, hazırda həmin o gənclərin yazdıqları məktubları anlamaqda çətinlik çəkirik.

Yaxşı, bəs bu qayda, dilə bu cür yanaşma ilə hara gedirik? Nə vaxta qədər olacaq bu yolculuq? Bizə bu yolda bir "dayan, düşün, nə edirsən",- deyən olacaqmı? Olur, bəzən çox olur, lakin qulaqlar karlaşıb ta. Kim nə bilir, onu da edir.

Vallah, adamın könlündən dəli bir ağılamaq keçir. Axı bu "müasir yazı mədəniyyətinə" malik olanların əksəriyyəti universitet tələbələridir. Aralarında yüksək balla ali təhsil ocaqlarına daxil olanlar da var. Bunları görəndə ağlamayıb, nə edəsən?

Hələ bunları qoyaq bir kənara. Bu dilin günahı nədir? Nə üçün hər kəs öz bildiyini edir bu dilə? Zamanla rus dilini, sonra türk dilini qatdıq dilimizə, indi də yarı rus, yarı türk, ingilisin də əlifbasından hərflər qatıb qarışıq bir dil düzəltmişik. Yazıq dilim, günahsız, biçərə dilim. Əsrlərin elə bir anı olmadı ki, səni dilim-dilim etməmiş olsunlar. Vallah, bu dil şirdir, aslandır ki, bu qədər zərbələrə tab gətirir.

Makijaj vasitələri tərkibində ağır kimyəvi maddələr olan məhsullardır. Hal-hazırda dəri problemlərinin artması və həssas dərinin daha çox öənə çıxması ilə əlaqədar olaraq daha təbii tərkibli vasitələr istehsal olunmağa başlayıb. Lakin yenə də makijaj hələ də dəri üçün zərərli dir.

Bir çox qadınlar makijajlarını üzlərindən çıxarmadan yatırlar. Yəni, onlar tənbelliklərinin qurbanı olur. Bəs, makijajla yatmaq dərimizə necə zərər verir?

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Makijajla yatmaq dəri məsamələrini bağlayır. Dərinin nəfəs alması üçün onu kosmetik vasitələrdən təmizləmək lazımdır.

Dərinin qızarmasına və qabarcıqlara səbəb olan səhvlərdən biri də makijajlı yatmaqdır. Ləkəsiz və təmiz bir dəri üçün yatmadan əvvəl kosmetik vasitələr çıxarılmalıdır.

Bəzi qadınlar var ki, bir gün belə maki-

yaşsız qala bilmir. Lakin, makijaj materiallarının əksəriyyətində çoxlu kimyəvi maddələr və inqrediyentlər var. Bu kimyəvi maddələr dəri müxtəlif yollarla zədələyir, qıcıqlandırır və yaşlandırır. Makijajlı yatmaq makijajın bu mənfi təsirlərini daha da artırır.

Dəri erkən qocalır

Makijajı silmədən yatmağın ən çox zərəri dərinin vaxtından əvvəl qocalmasına və gənc yaşda qırışmasına səbəb olmasındır.

Tonal krem, pudra və s. makijajdan istifadə etmək və yatmadan əvvəl dəridən çıxarmamaq məsamələri bağlayır, dəridə kollagen və elastin istehsalını məhdudlaşdırır, incə xəttlərə və dərin qırışlara səbəb ola bilər. Bu, dərinin qocalmasının 90% -nə səbəb olan günəşin zərərli şüalarına məruz qalmanın da üstündədir. Odur ki, günün sonunda makijajınızı silmədən yatmayın və hər gün güneş kremi istifadə edin.

Həm yayda, həm də qışda hər gün günəşdən qoruyucu istifadə etməyə davam etdiyinizə əmin olun, çünki kifayət qədər günəş kremi istifadə edilmədikdə xəttlər və qi-

rışlar, dəri teksturasının pozulması, elastikliyin itirilməsi, damar dərisi problemləri və pigmentasiya dəyişiklikləri kimi klassik yaşlanma əlamətlərini sürətləndirir.

Dəri xərçənginə səbəb ola bilər

Tərkibində toksik və ya kanserojen (xərçəng törədən) maddələr olan kosmetik məhsullar ciddi sağlamlıq riskləri yarada bilər. İstehsalçılar məhsullarını təhlükəsizlik baxımından sınaqdan keçirəndə, tez-tez allergik

Bunlardan uzaq durun - Yoxsa tez qocalacaqsınız

reaksiyalar və ya qıcıqlanma kimi dəridə qısamüddətli yan təsirlərə diqqət yetirirlər. Lakin keyfiyyətsiz makijaj vasitələrindən istifadənin dəri xərçəngi də daxil olmaqla ciddi zərərləri var. Ona görə də kosmetik məhsullar alarkən tanınmış brendlərə üstünlük verilməlidir.

Makijajın dəridə uzun müddət qalmaması üçün makijajınızı çıxarın yatmalısınız.

Göz infeksiyasına səbəb ola bilər

Tuş, layner və göz kölgəsi kimi istifadə edilən materiallar xüsusilə həssas gözləri olan insanlarda infeksiyaya səbəb ola və gözdə qızartı, yanma, ağrı, şişlik kimi əlamətlərə səbəb ola bilər.

İnsanlar gündə orta hesabla 8 saat yatır və uzun müddət gözlərdə makijaj qalması infeksiya riskini artırır.

Məsamələri bağlayır

Dəri məsamələr sayəsində dəri nəfəs alır və dərinin nəm balansını qorunur. Yatmadan əvvəl makijaj silinməzsə, makijaj materialları dərinin məsamələrini bağlaya və qara nöqtə, sızanaq və ağ nöqtə kimi dəri problemlərinə səbəb ola bilər.

Dərinin quruda və ya yağlandırma bilər

Dərinizin tipinə uyğun olmayan makijajdan istifadə etsəniz, dəriniz daha yağlı və ya quru ola bilər. Dəridə həddindən artıq yağ istehsalı məsamələrin tıxanmasına səbəb olur.

Həmçinin, bu quru dəri dərinin soyulması, qaşınması və qanaxması kimi problemlərə səbəb ola bilər.

Dəridə hiperpigmentasiyaya səbəb ola bilər

Makijajlı yatmağın başqa bir zərəri də hiperpigmentasiyaya səbəb olmasındır. Hiperpigmentasiya rəng qeyri-bərabərliyi və dəri-

də ləkə kimi müəyyən edilir. Dərinin qıcıqlandırıcı və dəri keyfiyyətini azaldan kosmetik məhsullar da tünd ləkələrə və ya iltihabdan sonrakı hiperpigmentasiyaya (PIH) səbəb ola bilər.

Dəridə allergiya

Makijajın tərkibindəki kimyəvi maddələr dəridə allergik reaksiyalara səbəb ola bilər. Makijaj məhsullarının əksəriyyətində zərərli kimyəvi maddələr, süni rənglər, paraben və SLES kimi ətirler var.

Bunlar bir gecə dəridə qaldıqda, allergik

reaksiyalara səbəb olur. Allergik reaksiya ilə qızartı, yanma və qaşınma kimi dəri problemləri yarana bilər.

Dərimizi az da olsa necə qoruyaq?

Əgər makijajdan vaz keçə bilmirsinizsə, makijajın zərərinə minimuma endirmək üçün diqqət etməli olduğunuz şeylər bunlardır:

- Makijajınızı silmədən yatmayın.
- Makijajınızı makijaj təmizləyicisi ilə yaxşıca sildikdən, üzünüzü bol su ilə yuyub quruladıqdan sonra yatmaq olar.
- Makijaj məhsullarının son istifadə tarixlərinə diqqət edin və köhnə məhsulları atın.
- Bakteriyaları öldürmək və məhsul qalıqlarını, təri və ölü dəri hüceyrələrini təmizləmək üçün makijaj fırçalarınızı və süngərlərinizi həftədə bir dəfə yuyun.
- Dərinizin tipinə uyğun olan yumşaq, komedogen olmayan maddələr seçin.

Ayşən Vəli

Hər zaman dağıdıcı müxalifət Azərbaycana qarşı qərəzli mövqe nümayiş etdirən, yaramaz və əxlaqsız fikir söyləyən istənilən xarici maraqlı dairənin yanında olub, onlara mövqələrində görə təşəkkürünü bildirib. Bu kimi faktlar təsdiq edir ki, Əli Kərimli, Cəmil Həsənli, Arif Hacı və digərlərində Azərbaycan xalqına və dövlətinə qarşı zərər qədər də olsa dəyər və hörmət anlayışı yoxdur. Həm də aydın şəkildə nümayiş etdirilir ki, dağıdıcı müxalifət Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı pislik etmək üçün şeytanla belə əməkdaşlığa getməkdən çəkinməz. O dərəcədə xarici maraqlı dairələrin təsiri altındadırlar ki, 30 il erməni işğalı altında olmuş torpaqlarımız azadlığına qovuşduqdan sonra xalqın sevincinə, qələbə coşusuna qoşulmaqdan imtina etdilər. Hətta AXCP sədri Əli Kərimli demək olar ki, hər gün təxribat xarakterli açıqlamalar yayımlayırdı. Gah deyirdi ki, sərhəd keçid məntəqəsi yaradılmayacaq, gah da iddia edirdi ki, Laçına gedərkən rus sülhməramlılarından icazə almalı olacağıq. Başqa bir sayıqlamasında isə Ə.Kərimli bildirirdi ki, Xankəndi, Xocalı, Ağdərə və digər ərazilərimizə getmək mümkün olmayacaq. Lakin bu bayquş bir daha yanıldı. Azərbaycan həm Laçın sərhəd keçid məntəqəsi yaratdı, həm də Laçına sərbəst olaraq gediş-gəlişi təmin etdi. Oktyabrın 15-də isə Müzəfər Ali Baş Komandan, Yenilməz Sərkərdə, Prezident İlham Əliyev Xankəndidə, Xocalıda, Əsgəranda, Ağdərədə, Xocavənddə və digər ərazilərimizdə üçrəngli bayrağımızı ucaltdı. Noyabrın 8-də isə Xankəndi şəhərində Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə möhtəşəm hərbi parad

Əli Kərimli AŞPA-dakı ermənipərəst deputatlara təşəkkür edir

keçirildi.

Dağıdıcı müxalifət düşmənlə eyni cindədir

Düşünmək olardı ki, bu uğurlu proseslərdən sonra Ə.Kərimli və digər trollar zəhlətökən abırsız fikirlərinə görə siyasətlə vidalaşacaqlar, ən azı üzr istəyəcəklər. Lakin göründüyü kimi, siyasətə gəlir mənbəyi kimi baxan Ə.Kərimli nəinki siyasətdən getmək haqqında addım atır, əksinə, həyasız və abırsız hərəkətlərini və davranışlarını daha geniş formada davam etdirir. İndi də məmnun və sevinclidirlər. Nədən ki, ermənipərəst

Makron Kardaşyanın felinə uyub, Azərbaycana qarşı hədəyənər səsləndirir, Fransa Senatı Azərbaycan haqqında yanlış və əsassız qətnəmə qəbul edir. Ə.Kərimli mənundur həm də ona görə ki, Makronun əmisi uşaqlarının çoxluq təşkil etdikləri AŞPA Azərbaycanın bu qurumdan bir illiyə səsvərmə hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qətnəmə qəbul edib. Erməni toplumunun abırsız məxluqları kimi AXCP, Müsavat, Milli Şura üzvləri, eləcə də onların təbliğat maşınları olan saytlar AŞPA-nın separatçı qətnəməsindən razı qaldıqlarını açıq şəkildə ifadə edən açıqlamalar verir, informasiyalar yayırlar. Hətta AXCP-dən mətbuata sızan məlumata görə, Azərbaycana qarşı məlum qətnəmənin qəbuluna görə, Ə.Kərimlinin və C.Həsənlinin imzası ilə AŞPA-nın ermənipərəst deputatlarının hər birinə təşəkkür məktubu ünvanlayıblar.

Cəmil Həsənli hələ də yedək rolunda çıxış edir

Milli Şuranın sədri Cəmil Həsənli qurumun qərarının müxalifətin maraqlarına tam cavab verdiyini iddia edir. O sosial şəbəkə hesabında yazır: "AŞPA Azərbaycan nümayəndə heyətini 1 il müddətinə mandatdan məhrum edib. Buna əsas kimi ölkədə insan

haqlarının pozulması, siyasi məhbusların sayının artması, seçkilərin saxtalaşdırılması və Azərbaycanın AŞPA-nın qarşısındakı öhdəlikləri yerinə yetirməməsi göstərilib. Həmçinin bildirildi ki, Azərbaycan təşkilatı növbədənəkar prezident seçkilərinə müşahidəçi kimi dəvət etməyib. Axı bir vaxtlar AŞPA-dan bir təyyarə müşahidəçi gətirilirdi. İndi nə baş verir ki, Azərbaycan hakimiyyəti "köhnə dostların" yaddan çıxarır. İndi gec də olsa AŞPA da bu fikrə gəldi ki, Azərbaycanda seçki deyilən bir şey yoxdur. Qarşıdakı 7 fevral prezident seçkisi də alternativsiz, təknamədli prezident seçkisidir". Bu yerdə C.Həsənlinin ağıllının olmasına şübhələr yaranır. O mənada ki, yeni bu məxluq görmürmü seçkidə Qüdrət Həsənquliyev, Zəhid Oruc, Fuad Əliyev, Fazil Mustafa, Elşad Musayev və Razi Nurullayev namizəd olaraq seçkiyə qatılıblar. Və bu namizədlər açıq şəkildə ictimai TV-nin efirindən fikirlərini ifadə edirlər, ictimaiyyətə öz seçki platformalarını açıqlayırlar. Əhali ilə görüşlərin keçirilməsi də ardıcıl xarakter daşıyan proseslərdəndir. Əgər bu halda cəmiyyət bu namizədləri qəbul etmərsə və seçimlərini artıq müəyyənləşdirdiklərini bəyan edərsə, deməli, bu xalq müdirik xalqdır, pisi yaxşıdan, ayrını düzdən seçməyi bacaran xalqdır.

İLHAM ƏLİYEV

"Daşaltı əməliyyatı haqqında Azərbaycan ordu tarixini yazan bir sıra hərbi dostlarımız müfəssəl məlumat veriblər". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında AMEA-nın Tarix İnstitutunun elmi işçisi, tarixçi alim Paşa Həsənli deyib. Tarixçi alim bildirib ki, Daşaltı əməliyyatı Şuşa və bütövlükdə Dağlıq Qarabağın gələcək işğaldan qurtulması, xilas olunması istiqamətində atılmış böyük addım idi: "Öz strateji əhəmiyyətinə görə Daşaltı kəndi ermənilərin əlində idi. Erməni hərbi birləşmələri həmin kənddə birləşmişdi. Strateji mövqeyinə görə olduqca əhəmiyyətli yerdə yerləşirdi. Həm Şuşa, Laçın, həm də Şuşa-Laçın yolu o kənd vasitəsilə atəşə tutula bilirdi. O kənddən Şuşaya təhlükə var idi, ətrafındakı erməni kəndlərinə dəstək olunurdu. Eyni zamanda Şuşa ilə Laçının arasındakı rabitə də təhdid altında idi. Birgə əməliyyatların keçirilməsində böyük problemlər yaranırdı. Azərbaycan ordu-su təzə yaranmışdı, gücü, qüvvəsi yox idi. Ancaq azsaylı könüllülərdən ibarət ordu idi. Lazım olan silah, texnika da yox idi. Ermənilərin arxasında xeyli planlı, uzun illər hazırladılan güc var idi. Əsas da imperiyanın qoşunları, rus hərbi birləşmələri həmin planlı arxa idi ki, sonralar da Qarabağın işğal olunmasında rolu oldu. Xocalı faciəsi də rusların bilavasitə iştirakı və rəhbərliyi altında həyata keçirilmişdi.

Rəsmi qüvvələr ermənilərin tərəfində idi. Azərbaycanın işə belə bir gücü yox idi. Şuşada özünümüdafiə batalyonu fəaliyyətə başlamışdı. Bu batalyon Şuşanın özünü saxlamağa çalışırdı. Sovet ittifaqının uzun illər yaratdığı agentura şəbəkəsi hərbi əməliyyat keçirilən ərazilərdə fəaliyyət göstərirdi. Bu şəraitdə Azərbaycanın müdafiə naziri Tacəddin Mehdiyev qarşıya məqsəd qoymuşdu ki, Şuşa-Laçın yolunun təhlükəsizliyini təmin etmək üçün Daşaltı kəndindəki erməni

"Daşaltı xəyanəti" - Qarabağın işğalının ƏSAS SƏBƏBİ

nilərin atəş nöqtələri susdurulmalı və bu kənd alınmalıdır. Strateji baxımdan arzuolunan hadisə ola bilərdi. Ermənistanla Qarabağ separatçıların əlaqəsi bu yolla təmin olunurdu. Şuşa və Laçının alınması Ermənistanla Qarabağı birləşdirirdi. Bu şəraitdə Daşaltı əməliyyatı 25 yanvar 1992-ci ildə keçirildi. Uğursuzluqla nəticələndi. Bunun da bir sıra səbəbləri var idi. Ordumuzun tam hazır olmaması, texnikanın zəif olması səbəblərə aid idi. Nə qədər texnika zəif olsa da, qəhrəman əsgərlərimiz var idi. Daşaltı əməliyyatında 90 nəfərdən artıq şəhid verildi. İtkin düşmüş hesab olunanların da bir hissəsi yaqın ki, şəhid olmuşdular. O dövrdə baş qərargah rəisi Şahin Musayev idi. Şuşa alınandan sonra bu faciədə onun rolu sübut edildi, xüsusi təyyarə ilə Moskvaya uçdu. Şuşanın rəsmi idarəetməsində, polisində, İcra Hakimiyyətində də rusların agentura şəbəkəsi fəaliyyət göstərirdi. Yerli bələdçilərin içində xainlər olmuşdu. Böyük xəyanət nəticəsində Daşaltı əməliyyatına gedən

əsgərlərimiz pusquya düşüb məhv olmuşdu. Xain addımların olmasını əməliyyatın gedişatına baxdıqda dərhal görünür. Bu bir xəyanət idi. Xəyanət ən strateji yüksəkliklərin birində ermənilərin möhkəmlənməsinə səbəb oldu. Ermənilərin ruh yüksəkliyinə gətirib çıxardı. Şuşa qalasının işğalına yol açdı. Şuşa və Laçının işğalı isə Dağlıq Qarabağın işğalını tamamladı. Tarixi baxımdan bu əməliyyat strateji yerinə, sonrakı nəticələrinə görə Azərbaycanın son yeni tarixinin ən böyük faciələrindən biri idi. 30 il sonra da işğalda qalmasının əsas səbəblərindən biri həm də daşaltı xəyanəti idi".

"Əməliyyatda adı keçən bir sıra insanlar var ki, onların adları araşdırılmalıdır. Əsas da bələdçilər araşdırılmalıdır. Postlardakı bələdçilərdən iki nəfər gəlməmişdi. Sonra da onlar axtarıldı, amma tapılmadı. Niyəsi məlum deyil. Şuşa polisinin ozamankı rəisinin rolu nə idi, bilinmir. Həmin bələdçiləri də o tapmışdı. Şahin Musayevin xəyanəti məlum idi.

hansısa faciələrə gətirib çıxara bilərlər. Azərbaycan elə strateji bölgədə yerləşir ki, bölgə daim dünya qüvvələrinin zərbəsi altında olacaq. Qafqaz, Anadolu, Yaxın Şərqi dünyanın ürəyi olan ərazilərdir. Daim bizim üzərimizdə təhdid və təhlükə olacaq. Daşaltı kimi digər faciələrimiz də var. Nəticə çıxarıb cəmiyyətimizin və dövlətimizin təhlükəsizliyini təmin etmək istiqamətində düşünməliyik. Güclü, yüksək peşəkarlığı olan, texnologiya ilə təchiz olunmuş orduya malik olmağımız vacibdir. Ən əsas arxa cəbhəmizi, daxilimizi, həm də casus şəbəkəsindən təmizləmək üzərində fikirləşib qəti ad-

Tacəddin Mehdiyevin bu əməliyyatı həyata keçirib Daşaltı kəndini tutması və Şuşa-Laçın yolunun təhlükəsizliyini təmin etmək istəməsi hiss olunur. Yəni də proses tam halda araşdırılmalıdır. Buradan çox sayda çıxarılmalı dərslər var. Hər bir dövlət o zaman dövlət olar ki, onun qapıları yaxşı qorunsun, güclü ordusu olsun. Bu gün də içimizdə Sovet dövründən rus xüsusi xidmət orqanları tərəfindən formalaşdırılmış şəbəkələrin mövcudluğu heç kimə sirr deyil. 5-ci kalon adlandırdığımız kalonlar rus, İran, Avropa dövlətlərinə məxsusdur. Bunların mövcudluğu yenidən ölkəmizi

dımlar atmalıyıq. Dövlətimizin, xalqımızın, ordumuzun monolitliyini təmin edib dövlət təfəkkürünü bütün kadr potensialımıza oturtmalıyıq. Keçmiş, bu günü, hədəfləri bəlli, məlum olmayan insanlardan dövlətimizin rəhbər strukturlarını tamamilə təmizləməliyik. Məncə, Daşaltı əməliyyatının bizə verdiyi ən böyük dərs budur. Əməliyyat bilavasitə xəyanətin nəticəsində uğursuzluğu düşür olmuşdur. Xəyanətin nəticəsində əmələ gəlmiş dərslər qələbə nəticəsində əmələ gəlmiş dərslərdən qat-qat dərin və genişmiqyaslıdır" - deyər tarixçi əlavə edib.

Söylü Ağzadə

Xalqımızın özünəməxsus inancları var. Bunlara batil inanclar da deyirik. Əsrlərdən üzübəri gələrək yasadılmış inanclarımız olub ki, onların həyatımızın müəyyən məqamlarında bizə uğur və uğursuzluq gətirdiyinə inanmışıq. Məsələn, bir iş arxasınca gedəndə sol tərəfdəki qonşunun ayağını ağır, sağ tərəfdəki qonşunun ayağını yüngül hesab etdiyimizdən onun qarşımıza çıxmasını arzulamışıq. Bir işə başlayanda oğlumuzun yox, qızımızın həmin işin üstünə gəlməsini istəmişik ki, onu ayağı yüngüldür, işimiz avand olsun. Bədnəzərdən qorunmaq üçün hasardan ayaqqabı tayı, heyvan kəlləsi, at nalı asmışıq. Evə yad adam gələndə bir qab qırılıbsa və yaxud da üzərimizdəki paltarın düyməsi iki yerə bölünüb, "nəzərdir", - deyər düşünmüşük. Körpəmizi kimsə ilk dəfə görəndən sonra o, dayanmadan ağlamağa başlayıbsa, bunu da nəzər dəymiş hesab etmişik. Süfrəyə düz dağılanda tez üzərinə bir tikə qənd qoymuşuq ki, evdə söz-söhbət yaranmasın. Kimsə asqıranda fikrimiz onun yanına qalıb ki, görək birini, yoxsa ikisini gətirəcək. Sınağımızdan keçərək bizə uğur gətirən tək səbir gələndə üreyimiz açılıb, cüt səbir gələndə isə həmin adamı üreyimizdə ittiham etmişik ki, gətirdiyi səbrə bax və ya əksinə. Beləliklə, zaman-zaman bir inanc toplusu yaranıb və bu günümüzədək gəlib çıxıb...

Qədimdən gələn inanclardan biri-ÜZƏRLİK

Inanclarımızdan biri də üzərlikdir. Əsrlərdən bəri yandırdığımız üzərliklə bədnəzərləri evimizdən, özümüzü, övladlarımızdan, mal-heyvanımızdan, həyat-bacamızdan qovub çıxarmağa çalışmışıq. Uşaq dayanmadan ağlayanda, başımız ağrıyanda üzərlik yandırmışıq və qısa bir vaxtda onun faydasını görmüşük, yeni uşaq səsinə kəsib, başımızın da ağrısı kəsib.

Üzərliyin faydasını gördükə onu nəinki yandırmaqla kifayətlənmişik, hətta dəstə-dəstə edib qurudub, dənələyib muncuq kimi sapa düzüb evlərimizdən asmışıq, dibçəkdekiki, vazadakı güllərin arasına yerləşdirmişik. Hələ son illər üzərlikdən müxtəlif əl işləri də düzəldib evlərimizi onlarla bəzəməyə də çalışırıq. Məsələn, üzərliyi dənələyib çərçivəyə saldıığımız parça üzərinə müxtəlif formalarda yapışdırmaqla gözəl bir tablo düzəltmək olur. Və yaxud da şüşə butulkanın parça çəkilməmiş üzərinə düzməklə gözəl bir üzərlik vazası yaratmaq olur. Ailə quran qızların çiraqları, güzgüləri, xına məcmeyiləri də son vaxtlar üzərliklə bəzədilir.

Bir təbiət gözəlidir ÜZƏRLİK

Bəs səhərdən bəri haqqında gözəl fikirlər söylədiyimiz, inancımız olan üzərlik bu qədər müqəddəsliyi haradan alıb? O, necə bir bitkidir ki, özünü bizə bu qədər sevir və inandıra bilib? Bir qədər də bu barədə danışaq...

Tanrının Azərbaycan təbiətinə bəxşisi olan üzərlik üzərlikçiçəklilər fəsiləsinə aiddir. Uzunluğu 50-70 santimetrə çatır, çoxillik və möhkəm kökləri olan bitkidir. Ağ çiçəkləri, sarı-yaşılımtıl yumru meyvələri, meyvəsinin içində xırda qara toxumları var. May-iyun aylarında çiçəkləyir, iyul-avqust aylarında yetişir. Tərkibində alkaloidlər, harmin, harmolin, harmolol, peqanın kimi maddələrlə zəngindir. Kimyevi analiz zamanı üzərliyin kütləvi çiçək açan yaşıl kütləsində 3,7 faiz yağ, 18 faiz sellüloza, 24,1 faiz protein, 30,7 faiz ekstrativ maddələri var. Adətən kol halında bitir, quru iqlim şəraitində özünü yaxşı hiss edir.

Üzərliyə bütün Mərkəzi Asiya respublikalarında, xüsusən də Qazaxıstanın cənubunda, həmçinin Qafqazda rast gəlinir. Azərbaycanda üzərlik quru iqlim şəraiti olan bütün bölgələrdə, az qala Abşeronun hər qarışında bitir. Ən maraqlı xüsusiyyəti əsasən qəbiristanlıqda yetişməsidir. Hətta üzərliyin

ÜZƏRLİKSƏN havasan, hər bir dərdə davasan...

rus dilindəki adlarından biri tərcümədə "köhnə qəbiristanlıq" mənasını verir. Üzərliyə olan mistik münasibət və inanclar, çox güman ki, bitkinin qəbiristanlıqda yetişməsi ilə əlaqədardır. Elmi mənbələrdə də onun niyə qəbiristanlıqda bitdiyi izah edilmir.

Məhz elə bu barədə Şahbuz rayonunun Aşağı Qışlaq kəndində yaşayan 80 yaşlı Sədaqət nənə ilə söhbət etdim. Nənəyə üzərliyə tək qəbiristanlıqda deyil, ayrı yerlərdə də rast gəldiyimizi dedim. Sədaqət nənə cavab verdi ki, kim deyir, üzərlik tək qəbiristanlıqda bitir? Üzərlik pak-təmiz, insan ayağı dəyməyən hər yerdə bitə bilər. O, əlini uzadaraq qarşıdakı dağ göstərdi və dedi ki, bax, biz illər uzununu həmişə üzərliyi o dağın etəyindən yığmışıq. Qaldı üzərliyin qəbiristanlıqda daha çox bitməsinə, bəli, ona görə orada çox bitir ki, qəbiristanlıq təmiz, pak yerdir. Torpaq altında yatanların hər biri hansı əqiddən sahibi olmasına baxmayaraq paklanmış şəkilə oraya yollanır. Ona görə də paklığı, təmizliyi seven üzərlik məskən olaraq dağ etəklərini, bir də qəbiristanlığı seçib.

Min bir dərddin dərmanı-ÜZƏRLİK

Üzərlik son dərəcə qiymətli müalicəvi bitkidir. O qədər də xoşagələndəki yoxdur, buna görə də onu dərman kimi qəbul etmək heç də asan deyil. Vərdiş etdikcə dadının heç də pis olmadığı məlum olur. Orta əsr alimləri üzərliklə kəskin əsəb xəstəliklərini, epilepsiyani, iflici, zəif görməni müalicə ediblər. Həmin dövrdəki mənbələrdə üzərliyin xassəcə isti və quru olması, bədəni isti saxlaması, yuxu gətirməsi, bronxlardan bəlgəmi çıxarması, bağırsaqlardan qazi qovması və qanı durulaşdırması barədə məlumatlar var. Döş, mədə-bağırsağ, ürəkkeçmə və sair xəstəliklərin müalicəsində istifadə edilir.

Üzərliyin qaynadılmış suyu saç qaraldır. Üzərlik toxumunun dəmləməsi sidiyə çətin gətmənin dərmanıdır. Sulu dəmləməsi isə revmatizm xəstəliyində oynaqalarda yığılan duzları təmizləyir.

Hələ Qədim Misirdə bu bitki sakitləşdirici və epilepsiya müalicə edən vasitə kimi istifadə olunurdu. Müasir elmi araşdırmalar da üzərliyin sinir sistemində olan müsbət təsirini təsdiq edib.

Streslə mübarizədə köməkçi olan üzərliyin bir çox faydası var. Üzərliyin müalicəvi əhəmiyyəti əsasən əsəb-sinir sistemi xəstəlikləri ilə bağlıdır. Antiseptik, antimikrob və virus əleyhinə xüsusiyyətləri hamıya məlumdur. Lakin üzərliyin digər daha az bilinən faydalı xüsusiyyəti də var. Tərkibində olan harmalin, harmin və harmalol adlı alkaloidlər həyəcanı azaldır, sinir hüceyrələrini bərpa edir, sinir keçiriciliyini yaxşılaşdırır, iflic, qıcolmalar, yuxusuzluq zamanı kömək edir, sinir sistemində sakitləşdirici təsir edir.

Üzərlik ekstraktı nevrasteniyaya, şizofreniyaya, Parkinson xəstəliyi zamanı effektivdir, güclü təbii antidepressantdır, depressiya zamanı kömək edir. Üzərliyin bu faydalı xüsusiyyətləri eczacılıq sənayesində geniş istifadə olunur, bitki bir çox sakitləşdirici preparatların tərkibinə daxildir. Üzərlik sinir sisteminin gərginliyini, yuxusuzluq problemi və daha bir çox narahatlığı aradan qaldıran ən təsirli bitkilərdəndir.

Bədnəzərin düşməni- ÜZƏRLİK

Inanclara görə, üzərlik bədnəzərin düşmənidir. Məsələn, nasazlayan körpə uşağa üzərlik yandırılır. Toy məclislərində yandırılan üzərliyi qonaqların arasında gəzdirlər. Onu evlərin qapı-bacasından, mal-heyvan çox olan tövlələrin girişindən bədnəzərdən qoruyan vasitə kimi asarlar.

Əksəriyyət insan hər hansı bir işi düz getmədikdə, başına xoşagəlməz hadisə gələndə, bunu kiminsə nəzəri ilə əlaqələndirir, gözdəymədən, nəzərdən qorunmaq üçün üzərlik yandırır. Bitkinin yumru hissələri kəsilib, dəmir bir qaba yığılır, üzərinə bir az soğan qabığı və bir çimdik duz atılaraq ocaqda yandırılır. Bu zaman onu yandıran şəxs sağ əlində üzərliyin toxumlarını, soğan qabığını və duzu tutaraq ailə üzvlərinə bir-bir yaxınlaşır. Sağ əlini ailə üzvlərinin hər birinin başı üzərində üç dəfə fırladır, hər dəfə onun sağ çiyinə toxundurur və deyir: "Kimin nəzərinə gəlmişik, onun nəzərini yandırırıq".

Üzərlik yandırmayın bir neçə forması var. Onlardan biri də Sədaqət nənənin söylədiyi şerhlə də həyata keçirilir. Sədaqət nənə deyir ki, mis tavaya üzərlik və duz atırsan, onu kim üçün edirsənsə, başına üç dəfə fırladıb deyərsən:

Üzərlikdən havasan,
Hər bir dərdə davasan.
Səni dərman deyiblər,
Qada-bala sovasan.
Bizim evdə qalasan,
Üzərlik burda pırtlasın,
Yaman gözlər çatlasın.

Bədnəzərdən qorunmaq üçün yandırılan üzərliyi evin hər yerində gəzdirib "aldım duzunu, ovdum gözünü" deyirlər.

Üzərliyi üstülən,
Bədnəzəri kor elə.
Qohum olsun, ya özge,
Qoy qapıdan girməsin.

Sədaqət nənə onu da deyir ki, bəzən xəstəni sağaltmaq üçün də üzərlikdən istifadə edirlər: axır çərşənbədə ağır xəstənin sağalması üçün niyyət edilir, başı üstündə üzərlik yandırılır, üç dəfə belinə vurub deyirlər ki, "naxoşluğun səhraya, dərd-azarın dəryaya".

Üzərlik yanan zaman ətri, tüstüsü insana xoş əhval-ruhiyyə bəxş edir. Ağbırək nənələrimizin dilindən üzərlik haqqında zaman-zaman deyilən çoxlu bayatılar da eşitməmişik.

Üzərliyəm həvayam,
Yaman dərde davayam.
Pis gözü, pis nəzəri,
Üstünüzdən azayam.

Bəs ÜZƏRLİK nə vaxt yığılır?...

Bəzən bazarlarda qarşısında kəsə-kəsə üzərlik satan satıcılar görürük. Düşünürsən ki, görəsən bu qədər üzərliyi haradan alıblar? Axı üzərliyin yetişmə yerinə gedib çıxmaq bir işdirsə, onu vaxtında dərmək isə əsas işdir. Bu "üzərlik qanunlarını" kimdir belə həyata keçirib, onu kəsə-kəsə yığıb satışı çıxarıb? Sanki toxumun səpib yetişdirib bu qədər məhsul əldə edib, sonra satışı çıxarıblar.

Üzərliyin toplanması ilə bağlı çox maraqlı bir məqam da var. Bu barədə də Sədaqət nənədən dinləmişdim. O, deyirdi ki, üzərliyi xoruz səsi çatmayan yerlərdən yığmaq lazımdır. İnanclara görə, xoruz səsi eşitməyən üzərlik bədnəzərə qarşı daha çox təsirli olur. Onu yığan zaman kökünün dibinə bir muncuq, ya da düymə atıb sonra yığılmalıdır. Bu da inanca görə, onun gələn il də bitməsi, necə deyirlər, bar verməsi ilə əlaqədardır.

Hətta üzərliyin yığılma saati də var. Belə ki, üzərlik sübh çağı yığılmalıdır. Günəş bir az üfəqdən boylandısa, deməli, üzərliyi dərmək olmaz. Çünki sübh namazı da "o baş" deyilən zaman qılınır. Elə üzərlik öz müqəddəsliyini də, dərilmə vaxtını da buradan alıb. Həm də xalqımız ən xeyirli işləri, əkin-biçini təməlini, təndir salıb çörək bişirməyi, heyvan növbəsinə getməyi də zaman-zaman həmişə sübh çağına salıb. Çünki sübh çağı görülən işin faydası çox olar deyib atababalarımız.

Beləliklə, üzərlik min dərddin dərmanı olmaqla, həm də min bədnəzərin geri qaytarılmasına xidmət edən bitkidir. Odur ki, ona batil inanc kimi deyil, Tanrının bəndələrinə göndərdiyi bir nemət kimi baxmaq daha doğru olar.

Mətanət Məmmədova

Almaniya faşist ideologiyasını dövlət siyasətinə çevirir

Hitlerin nəvələri dünyanı yeni müharibələr və münaqişələrlə hədələyirlər

Tarixin ən qəddar hərbi-siyasi təşkilatının faşizm olduğunu desək, səhv etmərik. Çünki bu hərbi-siyasi təşkilat hakimiyyətə gəlişi ilə insanlığa, bəşəriyyətə fəlakətlər gətirdi. Yalnız ikinci Dünya müharibəsi ilə 70 milyon insan həyatını itirmiş, 200 milyon insan yaralanmış, minlərlə yaşayış məskəni dağıdılmışdır. Faşizm ideologiyası İtaliyada yaransa da, əsas fəaliyyəti və inkişafı Almaniya baş verməmişdir. Faşizm ideologiyasının şüarını millətçilik, irqçilik və sosial bərabərlik kimi populist prinsiplər təşkil etsə də, əslində, məqsədi və niyyəti xalqları müxtəlif vasitələrlə əsarət altında saxlamaq olub. Faşistlər öz maraqlarını ətraf ölkələrdə yaymaq üçün məqsədləli proqram hazırlayıb, həyata keçirmişlər. Nəticədə Macarıstanda, Bolqarıstanda və digər Avropa ölkələrində faşizm yaradılmış və hakimiyyətlərə təsir etmək imkanını əldə etmişlər. Bununla belə ən güclü faşist mərkəzləri İtaliya və Almaniya olmuşdur. İtaliyada faşist təşkilatı 1919-cu ilin martında meydana gəlmişdir. Onu, vaxtilə İtaliya sosialist partiyasının üzvü və 1914-cü ildə həmin partiyadan qovulan Benito Mussolini yaratmışdı. Təşkilat əvvəllər "Faşio di Kombattimento" ("mübarizə ittifaqı") adlanmış, 1919-cu ilin martından etibarən isə faşist mübarizə dəstələrinin ittifaqı adlandırılmışdır. 1921-ci ilin noyabrından o, "Milli faşist partiyası" adlanmış, B. Mussolini onun ali rəhbəri elan olunmuşdu. Faşizm inkişaf edib, təşəkkür tapdıqca onun sıraları da genişləndirdi. Artıq 1921-ci ildə nasistlərin sıralarında 350 minə yaxın adam təmsil olunurdu. Dəfələrlə yerli hakimiyyət faşist ideologiyasının təmsilçilərini sıradan çıxartmağa çalışsa da, istəklərinə nail ola bilməmişlər. Faşist hərəkatı siyasi partiya çevrildikdən sonra bir qədər də güclənmiş və mübarizəliyinə görə daha amansız xarakter almışdır. Nəticədə özlərindən çox razı olan faşistlər bir neçə dəfə dövlət çevrilişlərinə cəhdlər göstərmişlər. Lakin bütün cəhdləri amansızlıqla yatırıldı. Onlarla nasist öldürüldü, yüzlərlə nasit isə həbsxanalara atıldılar, lakin yene də mübarizələrindən geri çəkilmədilər. Nəhayət, növbəti dövlət çevrilişlərinin biri uğurlu sonluqla yekunlaşdı. İtaliyada Mussolini kral III Emmanuilini taxtdan uzaqlaşdırmaqla hakimiyyəti ələ keçirdi.

Faşistlərin şüarı: "İnanmaq, tabe olmaq, döyüşmək!"

1922-ci il dekabrın 15-də Mussolini başda olmaqla "Böyük faşist Şurası" yaradıldı. O, İtaliya faşist iyerarxiyasının ali hakimiyyət orqanı idi. BFŞ həm qanunvericilik, həm də icraedicilik səlahiyyətlərini öz üzərinə götürmüşdü. Mussolini gəncləri faşist partiyası ətrafında toplamaq üçün bütün gənclər və uşaq təşkilatlarını yarım hərbi gənclər təşkilatında-İtaliya fəxri keşikçisi təşkilatında birləşdirdi. Təşkilatın başlıca şüarı - "İnanmaq, tabe olmaq, döyüşmək!" idi. Sonra məhz bu şüarla İtaliya faşistləri Almaniya lideri olan Adolf Hitlerin rəhbərliyi ilə bəşəriyyətə uzun əsrlər unudulmayacaq faciələr yaşatdılar. Almaniya ilk faşist təşkilatı 1919-cu il yanvarın əvvəllərində Anton Drekslərinin rəhbərliyi ilə "Alman fəhlə partiyası" adı ilə yaradılsa da, sonradan hərəkatın adı dəyişdirilmişdir. Daha doğrusu, yeni yaranan "Alman nasional sosialist fəhlə partiyası"nın rəhbəri Adolf Hitler seçilmişdi. 1923-cü ilin noyabrında nasistlər Veymar respublikasına qarşı "milli inqilab", "pivəxana qiyamı" təşkil etməyə cəhd göstərmişdilər. Qiyam baş tutmamışdı. "Pivəxana qiyamı"nın təşkilatçılarından biri kimi Hitler tutularaq 5 il həbsə məhkum edilmişdi. Hitlerin həbsdən sonra alman faşist hərəkatında səngimə baş verdi. Partiya daxilində ikitərəfliyyət yarandı. Hitlerin razılığı ol-

madan 1924-cü ilin avqustunda keçirilən qurultayda NSDAP və DAP "Azad nasional-sosialist partiyası" adı altında birləşdilər. Lyudendorf, Grefe və Qriqori Ştrasserlər partiyasının rəhbərliyinə seçildilər. Həbsxanadan çıxan A.Hitler 1924-cü ilin dekabrında NSDAP-ın bərpası olduğunu elan etdi. Hitlerin təşəbbüsü ilə hələ 1921-ci ildə yaradılmış "Hücumçu dəstələri (SA)" və 1923-cü ildə təşkil olunan "Müdafiə dəstələri (SS)" genişləndirildi. 1927-ci ildə isə H.Himmler SS-in reyxsfüreri təyin olundu. Hitler Adolf (Şiklqruber) (1889-1945)-Almaniya nasist partiyasının və dövlətinin başçısı. Avstriyanın Braunau şəhərində anadan olmuşdu. 1913-cü ildə Münxənə köçmüşdü. O, 1918-ci ildə Bavar Sovet Qırmızı ordusunun tərkibində olan ikinci korpusda yefreytor olmuşdur. Millətçi və antisemit "nəzəriyyə"lərin qatı tərəfdarı olması ilə fərqlənmişdi. 1919-cu ilin payızında o, A.Drekslərin təşkil etdiyi "Alman fəhlə partiyasına" (sonradan "Alman nasional-sosialist fəhlə ittifaqı") daxil olmuşdu. 1920-ci ildən "Alman nasional-sosialist fəhlə partiyası"nın lideri (füreri) olmuşdu. 1923-cü ildə "pivəxana qiyamı" adlandırılan dövlət çevrilişi cəhdinə görə həbs olunmuşdur, Həbsdə olarkən tanış olduğu Rudolf Gessle birlikdə "Mayn kampf ("Mənim mübarizəm") kitabını yazmışdı. Kitab tarixə faşist təcavüzkarlığının proqram sənədi kimi daxil olmuşdur. Bu kitabın nəşrindən sonra A. Hitler Almaniyanın ən populyar və varlı adamlarından birinə çevrilmişdi. Ölkədə böyük nüfuz qazanması A.Hitlerə hakimiyyəti ələ keçirməyə həvəsləndirdi. A.Hitler 1933-cü ildə Üçüncü reyxin, 1934-cü ildə isə totalitar nasist diktaturasının reyx kansleri, və nəhayət rəhbəri seçilmişdir. Dünyanın qara günləri də bundan sonar başlanmışdır.

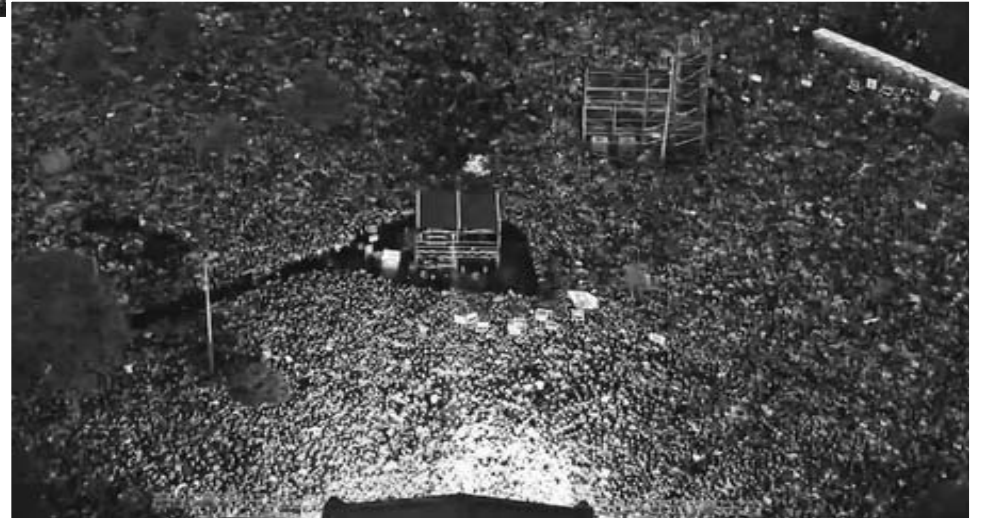
70 milyon insanın itkisi ilə başa çatan İkinci Dünya Müharibəsi

1939-cu il avqustun 23-də Almaniya ilə SSRİ arasında 10 il müddətinə bir-birinə hücum etməmək haqqında müqavilə imzalanırsa da, sonradan Hitler razılıqnaməni pozaraq 1941-ci il uylun 22-də SSRİ-yə hücum etdi. O günə qədər artıq faşistlər Polşa daxil olmaqla bir

müstəsna payı olmuşdur. Lakin 350 minə yaxın insanın itkisi, on minlərlə övladının yaranması, əlil olması bahasına. Müharibədə azərbaycanlılar böyük qəhrəmanlıq və şücaət göstərmişlər. Bu qəhrəmanlıqların səsi sorağı bütün dünyaya yayılmışdır. Mehdi Hüseynin, Hüseynbala Əliyevin, Həzi Aslanovun, Qafur Məmmədovun və digər bu kimi qəhrəmanların göstərdikləri şücaətlərdən qalaq-qalaq kitablar yazılıb, məqalələr dərc olunub. Azərbaycan qələbənin əldə olunmasında nəinki insan resursları, eləcə də yer altı yer üstü sərvətləri ilə də yardımçı olmuşdur. Müharibə zamanı Azərbaycan sovet ordusunu fantastik formada neft və neft məhsulları ilə təchiz etmişdir. Hərəkət edən tayarənin, tankın, avtomobilin 75 faizi Azərbaycan neftinin tedarükü hesabına hərəkət etmişdir.

Almaniyanın bölgələrində faşist dərnekələrinin yaradılması işi aparılır

İkinci Dünya müharibəsindən sonra Almaniya ordu saxlamaqdan, hərbi texnika istehsal etməkdən və onu dünya bazarına çıxarıb satı-

neçə Avropa ölkəsini işğal etmişdilər. Bu ələməqam idi ki, İngiltərə, Fransa, Avstraliya, Yeni Zelandiya, Hindistan, Kanada Almaniya qarşı müharibəyə qoşulmuşdular, ABŞ isə bu gün ki, hiyləgər və məkrli siyasətinə uyğun olaraq o zaman özünü bitərəf dövlət elan etmişdir. Sonradan ABŞ-da müharibəyə qoşulmaq məcburiyyətində qaldı və beləliklə, müharibədə döyüşən dövlətlərin sayı 60-a yüksəldi. Hadisələrin inkişafı təsdiq edir ki, müharibədə dünya əhalisinin 85 faizi, yəni 1, 8 milyard insan iştirak etmişdir, onlardan 120 milyonun əlində silah bir-birini məhv etməyə çalışmışlar. Ən qanlı savaş Almaniya ilə SSRİ arasında baş verdi. A.Hitlerin "Barbarossa" strateji planına görə, üç həftə ərzində SSRİ məğlubiyyətə uğramalı idi. Bu məqsədlə faşist Almaniya 6 milyona yaxın canlı qüvvə olmaqla 190 diviziya, 4300 tank, 47 min top və minaatan, 4980 döyüş təyyarəsi və 192 döyüş gəmisindən ibarət qüvvə ilə SSRİ-nin ilhaqı üçün hücum keçirdilər. Faşistlər ələ hesab edirdilər ki, böyük əraziyə və çoxmillətli dövlətə malik sovetlər hücum etməklə xalqlar mərkəzi hakimiyyətlə əlaqələrini kəsib, müstəqilliyə və suverenliklərinin qorunmasına can atacaqlar. A.Hitler bu barədə demişdir: "Rusiyanın geniş ərazisində yaşayan xalqlara münasibətdə siyasətimiz istənilən formada fikir ayrılığı və parçalanmanı təqdir etməkdir". Lakin nasistlərin uzaqlara hesablanan planları iflasa uğradı. O zaman SSRİ-ni öz dövlətləri hesab edən xalqlar vahid bayraq altında birləşməklə faşizm kimi yırtıcı düşməne qarşı birgə mübarizə apardılar. Amansız müharibə SSRİ-nin faşizm üzərində qələbəsi ilə başa çatdı. İkinci Dünya müharibəsi başa çatdıqdan sonra məlum olmuşdur ki, müharibə zamanı 70 milyondan çox adam həyatını itirib, 200 milyon nəfər insan isə yaralanıb. Ölənlərdən 30 milyon SSRİ-nin, 13,6 milyonu Almaniyanın, 6 milyonu Polşanın, 5 milyonu Çinin, 2,5 milyon Yaponiyanın, 1,7 milyon Yuqoslaviyanın, 600 mini Fransanın, 370 mini İngiltərənin, 300 mini ABŞ-ın və digər dövlətlərin payına düşmüşdü. Böyük Vətən Müharibəsində qələbənin əldə olunmasında Azərbaycan xalqının da

şünü təşkil etməkdən məhrum edilmişdir. Bununla bağlı SSRİ, ABŞ və Böyük Britaniya liderlərinin 1945-ci il Yalta görüşündə razılaşma əldə edilmiş və bununla bağlı sənəd imzalanmışdır. Lakin SSRİ-nin süqutundan sonra imzalanan saziş aktuallığını itirdi. Hazırda Almaniya öz hərbi sistemini qurmaqdadır. Daha doğrusu hərbi gücünə görə Almaniya heç də digər Avropa dövlətlərindən geri qalmır. Müasir hərbi silah sursat istehsal etməklə onu digər dövlətlərə də satışını həyata keçirir. Ən qorxulusu isə Almaniyanın gətirdikcə daha çox faşist ideologiyasına meyil göstərməsidir. Artıq Almaniyanın bir çox bölgələrində faşist dərnekələrinin yaradılması işi aparılır. Bununla bağlı hökumət 20 milyard avro vəsaitdə ayırıb. Bəzi hallarda Almaniyanın dünyada gedən münaqişələri, müharibələri qızışdırması, onların maliyyə və hərbi silah sursatla təchiz etməsi də məhz yeni yaranan nasistlərin sifariş və dəstəyidir. Almaniya dövləti faşist ideologiyasının məqsəd və vəzifələrinin gənclər arasında daha geniş təbliğ edilməsi məqsədi ilə Adolf Hitlerin qələmə aldığı "Mayn kampf ("Mənim mübarizəm") kitabını yeni formada çap etməklə yayımını həyata keçirir. Bütün bunlar isə təhlükəlidir. Dünyada baş verən müharibələrin, münaqişələrin statistikasını təsdiq edir ki, son iki yüz il də bəşəriyyətə ən böyük faciələri, insan qırğınlarını Almaniya yaşadı. Dünya tarixində yeganə dövlətdir ki, bir milləti yer üzündən silmək üçün soyqırım aktları həyata keçirib və bunu sonradan açıq şəkildə etiraf edib. Məhz buna görə də ilk dövlətdir ki, tördiyi soyqırımı aktına görə, İsrail dövlətinə təzminat ödəməkdədir. Qisası, Almaniya bəşəriyyətə və insanlığa təhlükə yarada biləcək dövlətdir. Həm də unutmamaq olmas ki, iyirminci əsr də iki dəfə dünya müharibəsi baş verib ki, həmin müharibələrin ikisinin də müəllifi faşist Almaniya olub. Bu baxımdan insanlıq ehtiyatlı olmalı, Almaniya faşist ideologiyasının çiçəklənməsinin qarşısını almaq üçün təcili və təxirəsalınmaz birgə tədbirlər görməlidir.

İLHAM ƏLİYEV

İnsan vəhşilik edər, yırtıcılar mat qalar - ZOOGENOSİD

Kürklərini soymaq üçün onları dəyənəklə döyürlər, ayaqlarını sındırırlar, cərəyan verirlər, qazla zəhərləyirlər

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

80-ci illərdə xəz paltolar, kürklər əksər qadınlardan üçün ideal geyim idi. Sonralar xəzlər unuduldu, gərəksiz əşya kimi atıldı, kürk geyimlər gülməli, köhnəlmiş və dəbdən uzaq kimi qəbul edildi. Bir müddət sonra isə xəzlər, paltoların boyun və qollarında təkrar istifadə edildi, həmçinin çantalar, çəkmələr, pul kisələri də heyvan dərisi və kürkü ilə hazırlanmağa başladı. Dəb insanların ağılı başından elə aldı ki, geyindikləri geyimin bir canlıya aid olduğunu, o dərinin, kürkünü heyvana min bir işgəncə verərək əldə edildiyini bilib-gedib geyindilər.

Kürkdən istifadə edən insanların çoxu xəz heyvanlarının məruz qaldığı şiddət, ağlasığmaz işgəncələri və həyat şəraitini bilmir. Əgər bir çox insan heyvanların kürkünü əlindən almaq üçün onlara yaşadılan qəddarlığı bilsə, kürkdən uzaq durmaq bir yana, bu biznesə nifrət edər. Kürk bir heyvana aiddir, daha doğrusu, bir vaxtlar aid idi. Bu fakt ya xəzdən istifadə edən insanların ağına heç gəlmir, ya da xəz geyinmək və xəzdən hazırlanmış əşyalar almaq üçün bəhanələr tapır.

Xəzin əldə edilməsi və emalı sənayedir. İqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, bu sənayə növünün də əsas məqsədi xərcləri azaltmaq və mənfəəti artırmaqdır. Bu sənayə üçün xəzi, kürkü olan heyvan ağrı hiss edən və ya hiss etmə qabiliyyətinə malik bir məxluq olaraq qəbul edilmir, ümumiyyətlə canlı hesab edilmir. Xəzli heyvanların (tülkü, şinşilla, dovşan və s.) 85 faizi xəz-dəri üçün saxlanılan heyvan təsərrüfatlarından, qalan hissəsi isə (fox, qunduz, qırmızı canavar, dələ, lütr) ov yolu ilə əldə edilir.

Dünyadakı kürk ticarətinin yüzdə 70%-ni tək başına reallaşdıran Çində illər əvvəl dəhşətli bir fakt aşkarlanmışdı. Video kadrları inter-

netdə yayılan dəhşətli hadisə PETA-nın (People For The Ethical Treatment of Animals, yəni Heyvanlarla Etik Rəftar Üçün Mübarizə Dərnəyi) qəzəbinə səbəb oldu. Dünyada mediasında və PETA-nın rəsmi orqanında yayımlanan video çarxa 18 yaşından aşağı insanların baxması qadağan edildi. Kadrlarda əks olunanlar dəhşətli idiqiymətli kürkü olan pişiklər və itlər saxlandıqları qəfəslərdən çıxarılaraq diri-diri qaynayan suya atılır. Qaynar su onların ölməsinə və ya huşunu itirməsinə səbəb olur və beləcə kürkləri də bədənlərindən asan soyulur. Qaynar su həm də heyvanların bədənində yuva salmış bit-birənin təmizlənməsi məqsədi ilə tətbiq edilir.

Çindən sonra bu biznesdə ən iri paya malik ölkələr Filippin və Taylanddır. Dünyada ən keyfiyyətli kürk Cənubi Amerika mənşəli şinşilladan əldə edilir. Şinşilla, ildə 2 dəfə doğan, hamiləlik müddəti 120 gün olan, hər bir doğumda orta hesabla 3-4 bala verən gəmiricidir. Qərbi Avropada bu heyvanın kürkünü tələbat yüksəkdir. Amma şinşillanın kürkünü əlindən almaq üçün ona dəhşətli işgəncələr verirlər.

Tələ yerinə xəzli heyvan fermaları

Heyvanların geyimi əlindən alınarkən yeganə meyar dərilərinə, tüklərinə zərər verməmək olduğundan, ov üçün ümumiyyətlə ayaq və ağız tələlərindən istifadə edilir. Tələlər, tutulacaq və tutulmayacaq heyvanlar arasında fərq qoyulma-

dan, təsadüfi qurulduğundan, xəz heyvanlardan başqa, başqa heyvanlar da bu tələyə düşərək ölürlər. Kürk istehsalçılarının bu qətləmi dünyada hər il milyonlarla canlınin öldürülməsinə və eko-balansın pozulmasına səbəb olur.

Misal üçün, 1997-ci ildə 10 milyon xəzli heyvanı tutarkən 20 milyon başqa heyvan tələlərə düşüb və tullantı kimi bir kənarə atılıb. Primitiv yaxalama üsulu olduğu üçün tələ, heyvana inanılmaz işgəncə verir. Tələyə düşmüş heyvanların əksəriyyəti aclıq və susuzluqdan, yaxud da xəz ovçuları gəlməmiş başqa vəhşi heyvanın hücumu nəticəsində ölür. Heyvan tələyə düşdükdən sonra qaçmaq üçün ayaqlarını gəmirməyə başlayır. Bu yolla az sayda heyvan xilas olur. Sağ qalan bilməyənlər isə özlərinə zərər

vuraraq qan itkisindən ölürlər. Tələdə ölənlər heyvanların mədələrində öz ayaqlarının parçaları, dirnaqları, sümük parçaları, dişlər tapılır. 90-cı illərdən bəri ov yolu ilə xəzli heyvanların yaxalanması, habelə tələlərin istifadəsi tənqidlərə səbəb olduğu üçün xəz-dəri fermaları ön plana çıxdı. İndi heyvanlar süni şəkildə artırılaraq biznes maraqları üçün istifadə edilir.

Xəz təsərrüfatları kənardan mədəni, zərərsiz yer kimi görünə bilər, amma orada heyvanlara, tələlərin verdiyi işgəncədən daha dəhşətli işgəncələr verilir. Əvvəla, xəz təsərrüfatlarının məqsədi heyvanları rahat, dinc və xoşbəxt saxlamaq deyil, bunu qəbul edək. Bu təsərrüfatlar həm də iqtisadi müəssisələrdir, burada heyvanlar ən ucuz başa gələn şəraitdə saxlanılır və ən ucuz şəkildə öldürülür. Mümkün olan ən kiçik yerdə maksimum heyvan yerləşdirmək üçün heyvanlar yalnız bir-iki addım ata

biləcəkləri kiçik qəfəslərdə saxlanılır. Bu qəfəslər yan-yanaya və üst-üstə yığıldığı üçün gənə, birə və ya başqa parazitlər asanlıqla yayılır. Təsərrüfatdakı qəfəslər adətən

heyvanlar anus dəliklərinə daxil edilmiş dəmir çubuq vasitəsilə elektrik cərəyanı ilə öldürülür. Bu üsullardan başqa digər öldürmə üsulları da təzyiqa məruzqoyma kameraları, boyun sındırmaq, iflic eləmək, başlarını sert yerə vurmaq, hündürlükdən yerə atmaq və dəmir çubuqlarla döyməkdir.

Hər il çantalar, ayaqqabılar, əlcəklər və kürklər üçün 40 milyon rakun qətl edildiyini bildirdinizmi? Bəs normal ölçüdə bir kürk hazırlamaq üçün ən azı 70 dovşanı qətl etmək lazım gəldiyini necə? Standart bir xəz paltosu üçün 80 şinşilla vəhşicəsinə qətl edilir. Hər il Kanadada 270-280 min bala fok heyvan qatillərinin dəyənəyi ilə döyülə-döyülə öldürülür. Ana fokun gözləri qarşısında balalarını tutub başlarını ucu çəngəl formasında olan alətə keçirib çarəsizcə sallanan bədənlərindən diri-diri dərisini üzüb çıxarırlar. Heyvan müdafiəsi təşkilatlarının nümayəndələri deyir ki, dünyada balasının diri-diri soyulduğunu gören ana fokun naləsindən daha dəhşətli bir səs yoxdur.

Cinayətə ortaq olmayın

Heyvanların insanlara xidmət etmək üçün yaradılması məntiqini onlara zərər vermə bilmək ixtiyarı ilə eyniləşdirən insanlar elə düşünür ki, kürk əldə etmək üçün onlara dəhşətli işgəncələr vermək normaldır. Kürk və xəz heyvanın geyimidir və onu vəhşicəsinə sahibindən almaq dünyanın ən alçaq işidir. Kürk məsələsində söhbət tək öldürməkdən yox, qəddarlıq və işgəncələrlə vəhşicəsinə bir canlıyı öldürməkdən gedir.

Bəşəriyyətin, insanların, heyvanların rəhmə, insafı, mərhəmətə ehtiyacı var. Bəşəri mərhəmət, global əxlaq bərpa edilmədikcə dünya çox müharibə görəəcək, hələ çox qan töküləcək. İnsanlar arasında gedən müharibələrin kökündə dil-siz-ağızsız heyvanlara edilən işgəncələr dayanır çünki. Dünyanın səması o heyvanların ah-naləsi ilə əks-səda verir.

Unutmayın, kürklər parça deyil. Kürklər başqa bir canlının yarıdan tərəfindən verilmiş geyimidir, paltaradır. Kürklər, xəzlər öz sahiblərinin ayrılmaz orqanıdır. Kürklərin hər tükündə sahibinin qanı var, ahı, naləsi var. Kürklər, xəzlər saç, dirnaq deyil ki, kəsəsen uzana, ya da yerindən başqası çıxa. Kürk cinayətdir, kürk qətləmdir. Kürk geymək məcburiyyət deyil, zərurət deyil. Kürklər, xəzlər gözəldir, amma sahibinin üzərində. Kürk geymiş bir insan gözəl görünmür, qan ilə-nir, ölüm qoxuyur.

Lalə Mehralı

Hərərətin yüksəlməsi NƏLƏRƏ SƏBƏB OLA BİLƏR?

HƏKİMDƏN AÇIQLAMA

“Bədən hərərətinin yüksəlməsi və ya qızdırma termorequlyasiyasının pozulması istilik tənziminin pozulmasıdır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında tanınmış həkim-cərrah, tibb üzrə elmlər doktoru, Azərbaycan Tibb Universitetinin I cərrahi xəstəliklər kafedrasının professoru Adil Qeybullayev deyib.

Həkim bildirib ki, bu hal müxtəlif proseslərin zamanı baş verir: “Xüsusilə, orqanizmin iltihabi, hər hansı prosesə olan reaksiyasıdır. Hərərətin yüksəlməsi daha çox soyuq-dəymə, orqanizmdə müxtəlif irinli iltihabi proseslər zamanı qalır. Ona görə bədən hərərətini reaksiya kimi qəbul etmək lazımdır. Hərərəti hər zaman düşürməyə çalışmaq lazım deyil. Bədən hərərəti o zaman düşürülməlidir ki, o təhlükəli həddə yüksəlsin. Uşaqlarda orqanizmin su tutumu aşağı, qıcolmaya, temperaturun tez yüksəlməsinə meyilli olduğundan diqqətli olmaq lazımdır. Əgər temperatur 38° və yuxarıdırsa, dərhal onu endirməyə çalışmaq lazımdır. Çünki yüksək hərərətdə uşaq qıc ola bilər. Bu iltihabın səbəbi müəyyən edilməli, səbəb aradan qaldırılmalıdır. Bu, müxtəlif qarın boşluğu xəstəliklərində, iltihabi xəstəliklərdə, soyuq-dəymə, virus infeksiyalarında baş verə bilər. Məsələn qızdırmanı aşağı salmaq bitmir. Əsas səbəb aradan qaldırılmalıdır. Qızdırma orqanizmin müdafiə reaksiyasıdır. Orqanizmdə baş verən proseslə mübarizə nəticəsində ortaya çıxır. İstivurma hallarında temperatur yüksəlməsi ola bilər. Bu da termorequlyasiyanın pozulmasıdır. Günvurma, istivurma hallarında bədən temperaturunu tənzimləmək üçün sərin yerə keçilir və müxtəlif vasitələrlə bədən temperaturu aşağı salınır”.

S.Ağazadə

Dəb, yoxsa xəstəlik?

Geyimlər barədə şok faktlar açıqlandı

“Sintetik geyimlərin insana zərəri barədə ciddi elmi araşdırmalar yoxdur”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov deyib. Sədr bildirib ki, yalnız alt paltarları barədə deyilir, dəridə sürünmə, xəstəlik əmələ gətirə bilər: “Məsələ hələ ki, həmişə alt geyimləri, xüsusilə, uşaqlar üçün pambıqdan olsun. Sintetik geyimlərə ona görə böyük maraq var ki, sintetik geyimlər öz formasını yaxşı saxlayır, az əzilir. Bəzi sintetik geyimlər var ki, illərlə ütüləmədən də formada qalır. Qiymətləri də ucuzdur. Ümumiyyətlə, insanlar, istehlakçılar dəbə uyğun tikilmiş mala üstünlük verirlər. Onun tərkibinə o qədər də fikir vermirlər”.

“Bəzi sintetik geyimlər rəng verirsə, belə geyimləri almaqdan uzaq durmaq lazımdır. Sintetik geyimlərin insanda elektrik potensialı yaratmaq barədə fikirlər var. Bu, doğrudur. Lakin elektrik potensialının insana nə dərəcədə zərəri var, bu barədə ciddi elmi araşdırmalar yoxdur. Sadəcə müəyyən fikirlər var. Onun üçün sintetik geyimlər getdikcə həyatımıza daxil olur. Təsədüfi deyil ki, yun Azərbaycanda ən ucuz xammal hesab olunur. Əhalinin əlində külli miqdarda yun var və onu alan yoxdur. Vaxtı ilə yun geyimlərə üstünlük verirdilər. Hamısı zamanımızın tələbindən irəli gələn vəziyyətdir”.

Söylü

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Messinin gəlişi “İnter Mayami”nin dəyərini artırır

Argentinalı hücumçu Lionel Messinin ötən yay “İnter Mayami”yə transferi bütün klubun maliyyə vəziyyətinə də müsbət təsir göstərmişdir. QOL.az xəbər verir ki, bu barədə “Sportico” məlumat yayıb. Son bir ildə “İnter Mayami”nin təxmini dəyəri 74 faiz yüksəlib və hazırda 1,2 milyard dollar təşkil edir. ABŞ gəliri də artıb. Keçən il ərzində “İnter Mayami” 127 milyon dollar qazanıbsa, 2022-ci ildə klubun mənfəəti 55 milyon dollar olub. MLS-də çıxış edən bütün klubların gəliri son bir ildə ortalama 27 faiz çoxalıb.

Xatırladaq ki, “İnter Mayami”nin Messi ilə müqaviləsi 2025-ci ilin yayına kimi nəzərdə tutulub.

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700